

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตปาล์มน้ำมัน
และน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

จัดทำโดย นางมาลินี ยุวนานนท์
รหัส 12040

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 12 ปี 2563
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตปาล์มน้ำมัน
และน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

จัดทำโดย นางมาลินี ยუნานนท์
รหัส 12040

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 12 ปี 2563
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.พลอย สืบวิเศษ)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูต อุ่ม เมาลานนท์)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ พันธ์พรประสิทธิ์)

อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืน และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานความร่วมมือในการพัฒนาเกษตรกรรายย่อยผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เน้นข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร รายงาน และข้อมูลปฐมภูมิจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน อำเภออ่าวลึก และเครือข่ายและโรงงาน จังหวัดกระบี่ และกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน ตำบลปะกาสัย อำเภอเหนือคลอง และโรงงาน จังหวัดกระบี่ และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้จัดการฝ่ายภาคสนามของโครงการฯ

ผลการศึกษาพบว่า โครงการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Sustainable and Climate-friendly Palm Oil Production and Procurement Project in Thailand) ได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตรในการจัดตั้งสำนักงานโครงการ ณ อาคารสำนักงานเกษตรอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ มีการบริหารจัดการโครงการ การจัดตั้งโครงสร้างการบริหารโครงการ การจัดทำแผนปฏิบัติงานโครงการอย่างมีส่วนร่วมกับผู้ปฏิบัติงานทุกระดับให้เหมาะสมกับพื้นที่ การสัมมนาชี้แจงโครงการฯ การคัดเลือกกลุ่มเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ การคัดเลือกวิทยากรโครงการฯ การเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตปาล์มน้ำมันสู่ตลาดมาตรฐานน้ำมันปาล์ม การจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาความรู้เกษตรกรรายย่อยปาล์มน้ำมันไทย (Thailand Oil Palm Smallholder Academy หรือ TOPSA) การฝึกอบรมวิทยากรมืออาชีพของโครงการฯ การศึกษามาตรการลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกโครงการฯ (มอบหมายให้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นผู้รับผิดชอบ) และการติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการฯ ซึ่งวิธีการดำเนินโครงการ โดยการคัดเลือกเกษตรกร ซึ่งมีเป้าหมายเป็นเกษตรกรที่รวมกลุ่มเป็นกลุ่มแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ภายใต้ความรับผิดชอบของกรมส่งเสริมการเกษตร (ได้แก่ จังหวัดชุมพร จำนวน 24 กลุ่ม จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 25 กลุ่ม และจังหวัดกระบี่ จำนวน 15 กลุ่ม) การคัดเลือกวิทยากรโครงการ (มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรในพื้นที่ ได้แก่ เกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้มีความสามารถเป็นวิทยากรมืออาชีพ เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรสามารถผลิตปาล์มน้ำมันได้อย่างยั่งยืน) การจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาความรู้เกษตรกร (ประกอบด้วยเนื้อหาเรื่องการจัดการกลุ่ม การกสิกรรม สังคม สิ่งแวดล้อม และมาตรฐาน RSPO) การสัมมนาและการฝึกอบรมวิทยากร การจัดทำแปลงสาธิตการจัดการสวนปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตปาล์มน้ำมันสู่ตลาดมาตรฐานน้ำมันปาล์ม และการเสนอขอรับรองการตรวจรับรองมาตรฐาน RSPO

กลุ่มเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมัน อำเภออ่าวลึก เครือข่ายและโรงงาน จังหวัดกระบี่ พบว่าเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ส่วนหนึ่งมีประสบการณ์ในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน และผ่านการขอรับรองมาตรฐาน RSPO ในฐานะสมาชิกของโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มมาก่อน แต่ในขณะเดียวกัน เกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันแปลงใหญ่ ในพื้นที่ยังไม่ได้รับการส่งเสริมหรือมีความรู้ในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน เพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐานดังกล่าว การรวมกลุ่มเป็นแปลงใหญ่ โดยการสร้างความเข้าใจร่วมกันสำหรับเกษตรกรที่มีการผลิตเหมือนกัน และเมื่อรวมกลุ่มกันได้แล้ว จะสามารถสร้างพลังในการบริหารจัดการที่คุ้มค่า ได้แก่ การรวมกันขายผลผลิต การควบคุมคุณภาพผลผลิต การบริหารจัดการต้นทุน โดยการรวมกันซื้อปัจจัยการผลิตในราคาต่ำลง การสร้างทีมรับจ้างเก็บเกี่ยวและกำจัดวัชพืชของกลุ่มที่มีการควบคุมและบริหารจัดการโดยกรรมการกลุ่ม และปันผลตอบแทนที่เป็นธรรมให้กับสมาชิกและทีมรับจ้างเพื่อสร้างแรงจูงใจในการดูแลจัดการสวนปาล์มน้ำมันและผลผลิตที่ได้มาตรฐานต่อไป ภาครัฐ มีนโยบายในการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยสนับสนุนในการถ่ายทอดความรู้ตามความต้องการของเกษตรกร รวมทั้งสนับสนุนองค์ความรู้ในการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต เช่น การจัดการดินและปุ๋ยสำหรับสวนปาล์มน้ำมัน มีบริการวิเคราะห์ดิน/ใบปาล์มน้ำมัน เพื่อหาความต้องการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์เท่าที่จำเป็นเท่านั้น ลดค่าใช้จ่ายในการใช้ปุ๋ยเกินจำเป็น และการปลดปล่อยธาตุอาหารส่วนเกินสู่สิ่งแวดล้อม

กลุ่มเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมัน ตำบลปะกาสัย อำเภอเหนือคลอง และโรงงาน จังหวัดกระบี่ เป็นกลุ่มเกษตรกรที่เพิ่งรวมตัวเป็นแปลงใหญ่ และไม่มีใครเคยได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO) แต่บริษัทศรีเจริญปาล์มออยล์ เป็นโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มที่มีสมาชิกเกษตรกรที่โรงงานรวมกลุ่มเอง ได้รับการรับรองมาตรฐาน RSPO อยู่แล้วบางส่วน โดยปัจจุบันโรงงานมีการแยกรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรกลุ่มนี้ นำมาแยกหีบสกัดน้ำมันและแยกจำหน่ายน้ำมันปาล์มที่หีบสกัดได้จำหน่ายในตลาดเฉพาะอยู่แล้ว และมีความต้องการขยายสมาชิกเกษตรกรที่ทำการผลิตตามมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO) เพิ่มขึ้น เนื่องจากแนวโน้มความต้องการของตลาดและภาวะการแข่งขันทางการค้า ที่รุนแรงมากขึ้นในอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม ลดการถูกกีดกันทางการค้าจากตลาดต่างประเทศ จึงจำเป็นต้องสร้างผลผลิตที่มีความแตกต่างและมีมูลค่าสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษารั้งนี้ คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงการต่างประเทศ สื่อสารให้เห็นถึงความตั้งใจของประเทศไทยที่จะเป็นหนึ่งในประเทศที่ทำการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ให้เป็นที่ยอมรับของตลาดในระดับสากล ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับองค์กรต่าง ๆ ในการพัฒนาองค์ความรู้หรือนวัตกรรมให้เกิดการพัฒนา โดยเน้นหนักในเรื่องของการสร้างความรู้ความเข้าใจ

ในบริบทของประเทศไทยและการมีส่วนร่วมของชุมชน ขับเคลื่อนในเกิดการปรับระบบการผลิตของเกษตรกรเข้าสู่ตลาดมาตรฐานน้ำมันปาล์ม เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนในประเทศไทย ขยายผลบทเรียน หรือแนวทางการพัฒนาการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มตามมาตรฐานสากล ทั้งนี้ การดำเนินการโครงการฯ ควรสร้างความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมหรือเชื่อมโยงภาคการผลิตจากกลุ่มเกษตรกร แรงงานผู้รับจ้าง ไปจนถึงภาคการตลาดหรือโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มทั้งระบบห่วงโซ่อุปทาน หลักสูตรการฝึกอบรมพัฒนาความรู้เกษตรกรรายย่อยปาล์มน้ำมันไทย (TOPSA) เกษตรกรจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมและชี้แจงก่อนนำไปใช้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ส่งเสริมให้เกษตรกรปฏิบัติตามมาตรฐาน RSPO มีระบบควบคุมภายในและการตรวจประเมินภายในในกลุ่มเกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพ และต้องมีผู้ที่มีองค์ความรู้เรื่องการขอรับการรับรองคอยให้คำชี้แนะ รวมทั้งนำเทคโนโลยีหรือเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการจดบันทึกข้อมูลสำหรับเกษตรกร และเชื่อมโยงกับระบบการรับซื้อผลผลิตของโรงงาน

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืน และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นรายงานการศึกษาส่วนบุคคล ที่เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม หลักสูตรนักบริหารการทูต (นบท.) รุ่นที่ 12 ปี 2563 ซึ่งเน้นในเรื่องของการพัฒนาเกษตรกรรายย่อย ผู้ปลูกปาล์มน้ำมันในด้านของการจัดการสวนอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การเชื่อมโยง เครือข่ายการผลิตปาล์มน้ำมันสู่ตลาดมาตรฐานน้ำมันปาล์มในระดับสากล และการเสนอขอรับการตรวจรับรองมาตรฐาน RSPO

การศึกษารุ่นนี้ ได้รับความกรุณาจากท่านอาจารย์ที่ปรึกษาทั้ง 3 ท่าน ประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร. พลอย สืบวิเศษ เอกอัครราชทูต อัม เมลานนท์ และ รองศาสตราจารย์ ดร. ชูเกียรติ พันธ์พรประสิทธิ์ ในการให้คำปรึกษาและแนะนำแนวทางที่เป็นประโยชน์สำหรับการจัดทำ รายงานเป็นอย่างดี จนสามารถดำเนินการจัดทำเป็นรายงานได้อย่างสมบูรณ์ จึงขอขอบพระคุณท่าน อาจารย์ที่ปรึกษาทั้ง 3 ท่าน มา ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ กลุ่มเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมัน อำเภออ่าวลึก และ อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ เจ้าหน้าที่บริษัทเอเชียขน้ำมันปาล์ม จำกัด อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ เจ้าหน้าที่บริษัท ศรีเจริญปาล์มออยล์ อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ และคุณธิตินัย พงศ์พิริยะกิจ. ผู้จัดการฝ่าย ภาคสนาม โครงการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Sustainable and Climate-friendly Palm Oil Production and Procurement Project in Thailand) ที่ร่วมกันให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์ม อย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อันเป็นประโยชน์อย่างมากในการศึกษาเรื่องนี้ รวมทั้ง ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัดกระบี่ เจ้าหน้าที่สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร และคุณวุฒินัย ยุวนานนท์ ผู้อำนวยการกองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริม การเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการให้การศึกษา สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณผู้อำนวยการสถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวง การต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ของสถาบันทุกท่าน ที่ช่วยสนับสนุน ผลักดันและอำนวยความสะดวก ในทุก ๆ ด้าน

มาลินี ยุวนานนท์

กันยายน 2563

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ	ซ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา	3
1.4 คำถามการศึกษา	3
1.5 สมมติฐานการศึกษา	3
1.6 ประโยชน์ของการศึกษา	4
1.7 นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 แนวคิดทฤษฎี	5
2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	14
2.3 สรุปกรอบแนวคิด	16
บทที่ 3 ผลการศึกษา	17
3.1 ความคิดเห็นของเกษตรกรและผู้เกี่ยวข้อง	17
3.2 แนวทางการส่งเสริมการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	24
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	26
4.1 สรุปผลการศึกษา	26
4.2 ข้อเสนอแนะ	29
บรรณานุกรม	32

ภาคผนวก	
ก. การจัดตั้งและบริหารโครงการความร่วมมือ และวิธีการดำเนินโครงการ	34
ข. Concept Note	42
ค. กำหนดการสนทนากลุ่ม (Focus Group)	51
ประวัติผู้เขียน	53

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	ปัจจัยภายใน	21
ตารางที่ 2	ปัจจัยภายนอก	23

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	แผนปฏิบัติงานโครงการ	36
ภาพที่ 2	ขั้นตอนการเสนอขอรับรองการตรวจรับรองมาตรฐาน RSPO	41

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ผลิตน้ำมันปาล์มได้เป็นอันดับ 3 ของโลก มีโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มที่ผ่านการรับรองมากกว่า 100 แห่ง และมีพื้นที่สวนปาล์มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี 2563 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร คาดว่ามีเนื้อที่ให้ผล 5.81 ล้านไร่ ผลผลิต 17.80 ล้านตัน และผลผลิตต่อไร่ 3,063 กิโลกรัม โดยจะเห็นได้ว่าการผลิตน้ำมันปาล์มในประเทศไทยเพิ่มขึ้นเป็น 3 เท่า ตั้งแต่ปี 2548

สวนปาล์มน้ำมันมากกว่าร้อยละ 90 เป็นสวนปาล์มขนาดเล็กเป็นของเกษตรกรรายย่อย ซึ่งปกติแล้วเกษตรกรรายย่อยเหล่านี้มีความรู้จำกัดเกี่ยวกับบริหารจัดการที่ดี ขาดการเข้าถึงเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดี และมีงบประมาณไม่เพียงพอที่จะใช้ปุ๋ยในปริมาณที่ถูกต้อง ข้อจำกัดเหล่านี้ส่งผลต่อเนื่องให้ประเทศไทยมีผลผลิตหลายปาล์มที่มีคุณภาพต่ำ การใช้หลายปาล์มที่มีผลผลิตต่ำทำให้การผลิตน้ำมันปาล์มไม่เป็นผลดีเท่าที่ควร ซึ่งเป็นสาเหตุให้อัตราการสกัดน้ำมันต่ำและเพิ่มการเกิดของเสียในโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มตามลำดับ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดแผนพัฒนาการเกษตรระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนในประเทศไทย และให้แผนดังกล่าวบรรลุเป้าหมาย “การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่” จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อยมีศักยภาพและยกระดับความเป็นอยู่ของเกษตรกร ได้แก่

- 1) สนับสนุนให้เกษตรกรปลูกพืชตามความเหมาะสมของพื้นดิน (เช่น สภาพของดินมีน้ำเพียงพอ)
- 2) สนับสนุนองค์กรและความร่วมมือระหว่างเกษตรกรที่ปลูกพืชชนิดเดียวกัน ในแบบพื้นที่ผืนใหญ่ผืนเดียว ซึ่งทำให้ประหยัดต้นทุน
- 3) สนับสนุนการทำการเกษตรที่ดี เพื่อให้แน่ใจว่าจะได้พืชผลที่มีคุณภาพและรักษาสິงแวดล้อม
- 4) เชื่อมโยงเกษตรกรกับตลาด

โดยเกษตรกรรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการ ต้องทำการผลิตตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับปาล์มน้ำมัน (GAP) ซึ่งมุ่งไปที่การยกระดับการบริหารจัดการ ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มผลผลิต ในขณะที่การผลิตน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืน ต้องพิจารณาผลกระทบด้านสังคม สิ่งแวดล้อม

และระบบนิเวศด้วย มาตรฐานความยั่งยืนนานาชาติของน้ำมันปาล์ม หรือมาตรฐานการผลิตน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืน (RSPO) จึงนำมาใช้พิจารณาเพื่อส่งเสริมการค้าเงินงานภายใต้แผนดังกล่าว เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนรอบข้างในอนาคต และสร้างช่องทางที่ดีกว่าในการเข้าถึงตลาดให้กับเกษตรกร

อย่างไรก็ตาม เป้าหมายเหล่านี้ยากต่อการบรรลุผลเนื่องจากมีงบประมาณจำกัดที่จะจัดอบรมอย่างเข้มข้นในจำนวนมาก ขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ที่จะมาอบรม และขาดความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานและการรับรอง RSPO ด้วยปัจจัยดังกล่าว การจะทำให้แผนและนโยบายประสบผลสำเร็จนั้น จึงเป็นโอกาสที่ดีที่จะร่วมกันทำงานกับภาครัฐและภาคเอกชนของไทย เพื่อเป็นหลักในการผลิตน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืน กรมส่งเสริมการเกษตรจึงร่วมกับกรมวิชาการเกษตร และองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน (GIZ) จัดทำโครงการการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Sustainable and Climate-friendly Palm Oil Production and Procurement Project in Thailand) โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมชาติและความปลอดภัยนิวเคลียร์ของเยอรมัน (Federal Ministry of Environment, Nature Conservation, and Nuclear Safety) มีการดำเนินงาน ใน 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย อินโดนีเซีย และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน โดยมุ่งเน้นให้ประเทศไทยยกระดับการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สู่มาตรฐานสากล และยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่ปลูกปาล์มน้ำมัน อีกทั้งยังมีส่วนสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560–2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

จึงเป็นที่มาในการศึกษาครั้งนี้เพื่อให้ทราบแนวทางการดำเนินงานความร่วมมือในการพัฒนาเกษตรกรรายย่อยผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานของโครงการการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ภายใต้ความร่วมมือของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กับ GIZ ในการพัฒนาเกษตรกรรายย่อยผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน

1.2.2 เพื่อให้ทราบถึงกลยุทธ์และรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มและเครือข่ายการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งบริหารจัดการการผลิตปาล์มน้ำมันและการส่งออกน้ำมันปาล์ม ที่สามารถนำไปขยายผลแก่กลุ่มเกษตรกรกลุ่มอื่นๆ ต่อไป

1.3 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตการศึกษา

1) ด้านประชากร คือ กลุ่มเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันแปลงใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Sustainable and Climate-friendly Palm Oil Production and Procurement Project in Thailand) จังหวัดกระบี่

2) ด้านเนื้อหา ศึกษา วิเคราะห์ สถานการณ์ มาตรฐาน ปัญหาและอุปสรรคในด้านต่าง ๆ ดังนี้ การจัดตั้งและบริหารโครงการความร่วมมือ การคัดเลือกกลุ่มเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ การจัดทำหลักสูตรฝึกอบรม Thai Oil Palm Smallholder Academy : TOPSA การคัดเลือกและฝึกอบรมวิทยากรมืออาชีพของโครงการ การจัดทำแปลงสาธิตการจัดการสวนอย่างยั่งยืน และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตปาล์มน้ำมันสู่ตลาดมาตรฐานน้ำมันปาล์ม การเสนอขอรับการตรวจรับรอง RSPO สำหรับเกษตรกรรายย่อย

3) ด้านระยะเวลาศึกษา ตั้งแต่เริ่มดำเนินการโครงการฯ ปี พ.ศ. ปี 2562 จนถึงปัจจุบัน

1.3.2 วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา

- 1) เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection)
- 2) วิธีการศึกษา ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)
- 3) การเก็บข้อมูล เก็บข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารต่าง ๆ และเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group)
- 4) การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

1.4 คำถามการศึกษา

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีแนวทางการส่งเสริมการผลิตปาล์มน้ำมันให้ได้รับการรับรองมาตรฐานน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมสู่มาตรฐานสากล และยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรปลูกปาล์มน้ำมันอย่างไร

1.5 สมมติฐานการศึกษา

เกษตรกรรายย่อยผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน ภายใต้การดำเนินงานของโครงการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ภายใต้ความร่วมมือของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กับ GIZ มีการยอมรับในการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตปาล์มน้ำมันไปสู่ระบบการผลิตอย่างยั่งยืน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

1.6 ประโยชน์ของการศึกษา

1.6.1 ได้ทราบแนวทางการดำเนินงาน ความร่วมมือในการพัฒนาเกษตรกรรายย่อย ผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน

1.6.2 ทราบถึงกลยุทธ์และรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มและเครือข่ายการผลิตปาล์มน้ำมัน อย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งบริหารจัดการการผลิตปาล์มน้ำมันและการส่งออก น้ำมันปาล์ม ที่สามารถนำไปขยายผลแก่กลุ่มเกษตรกรกลุ่มอื่นๆ ต่อไป

1.7 นิยามศัพท์

“TOPSA” หมายถึง หลักสูตรฝึกอบรม Thai Oil Palm Smallholder Academy เป็น หลักสูตรการฝึกอบรมเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันรายย่อย ในการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

“RSPO” หมายถึง Roundtable on Sustainable Palm Oil เป็นมาตรฐานการผลิตน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนที่ครอบคลุมมิติความยั่งยืนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ

“GIZ” หมายถึง องค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีชื่อเต็มว่า Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit เป็นองค์กรของรัฐบาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ที่ให้บริการด้านการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศ และสนับสนุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั่วโลก

“การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (Collaborative Farm)” หมายถึง การส่งเสริมการเกษตรที่ยึดพื้นที่เป็นหลักในการดำเนินงาน ในลักษณะบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อม ๆ กับการร่วมมือร่วมใจของเกษตรกรที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มการผลิต มีผู้จัดการแปลง เป็นผู้บริหารจัดการพื้นที่ในทุกกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน ภายใต้หลักการ “รวมคน รวมพื้นที่ ร่วมบริหารจัดการ”

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎี

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) นโยบายการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืน
- 2) โครงการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

(Concept Note with work packages Project collaboration on Sustainable and Climate-friendly Palm Oil Production and Procurement Project in Thailand)

- 3) การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (Collaborative Farm)
- 4) RSPO สำหรับเกษตรกรรายย่อย

รายละเอียด ดังนี้

2.1.1 นโยบายการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืน

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2560) ได้ระบุถึงยุทธศาสตร์การปฏิรูปปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มทั้งระบบ ปี 2560–2579 โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ “พัฒนาปาล์มน้ำมัน น้ำมันปาล์มไปสู่อุตสาหกรรมโอเลโอเคมีคอล เพื่อการแข่งขันในการดำเนินธุรกิจในอาเซียน” โดยแบ่งระยะเวลาการปฏิรูป 20 ปี แบ่งเป็น ช่วงละ 5 ปี (ตั้งแต่ปี 2560–2579) มียุทธศาสตร์การปฏิรูปปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มทั้งระบบ 6 ด้าน ประกอบด้วย

- 1) ด้านการผลิต มีเป้าหมายเพิ่มเปอร์เซ็นต์น้ำมันในผลปาล์มสด เพิ่มผลผลิตต่อไร่ และลดต้นทุนการผลิต
- 2) ด้านนวัตกรรม ส่งเสริมอุตสาหกรรมโอเลโอเคมีคอลเพื่อเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมสร้างมูลค่า เช่น ส่วนผสมเครื่องสำอางและเวชภัณฑ์
- 3) ด้านมาตรฐาน ส่งเสริมการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มตามมาตรฐานต่าง ๆ ได้แก่ มาตรฐาน GAP มาตรฐานทะเลลายปาล์ม มาตรฐานลานเท มาตรฐาน RSPO และมาตรฐานโรงงาน
- 4) ด้านพลังงาน ส่งเสริมการใช้น้ำมันไบโอดีเซลในสัดส่วนที่สูงขึ้น
- 5) ด้านการตลาด โดยการปรับสมดุลอุปโภค บริโภค ทั้งในด้านอาหาร การพลังงาน วัตถุดิบเพื่อการอุตสาหกรรม การส่งออก และการเก็บสำรอง (Stock)

6) ด้านการบริหารจัดการ จัดทำกฎหมายในรูปแบบ พ.ร.บ. ปาล์มน้ำมันแห่งชาติ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายดังกล่าว จะใช้ “การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่” โดยมุ่งเป้าไปที่พื้นที่สวนปาล์มน้ำมัน ร้อยละ 70 (หรือเกษตรกรที่ปลูกปาล์มน้ำมันประมาณ 100,000 ราย) ด้วยแผนนี้ เกษตรกรรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการต้องทำตามระบบการผลิตที่ถูกต้อง (GAP) พัฒนาโดยกรมวิชาการเกษตร ซึ่งในทางทฤษฎี ระบบการผลิตที่ถูกต้อง (GAP) มุ่งไปที่การยกระดับการบริหารจัดการ การลดต้นทุนการผลิต และการเพิ่มผลผลิต อย่างไรก็ตามการผลิตน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนไม่ได้พิจารณาแค่เพียง GAP เท่านั้น แต่ต้องพิจารณาผลกระทบด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศน์ด้วย มาตรฐานความยั่งยืนนานาชาติของน้ำมันปาล์ม หรือมาตรฐาน การผลิตน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืน (RSPO) จึงนำมาใช้พิจารณาเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานภายใต้แผนดังกล่าว เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนรอบข้างในอนาคต และสร้างช่องทางที่ดีกว่าในการเข้าถึงตลาดให้กับเกษตรกร

อย่างไรก็ตาม เป้าหมายเหล่านี้ยากต่อการบรรลุผลเนื่องจากมีงบประมาณจำกัดที่จะจัดอบรมอย่างเข้มข้นในจำนวนมาก ขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ที่จะมาอบรม และขาดความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานและการรับรอง RSPO ด้วยปัจจัยดังกล่าว การจะทำให้แผนและนโยบายประสบความสำเร็จนั้น จึงเป็นโอกาสที่ดีต่อโครงการน้ำมันปาล์มที่จะร่วมกันทำงานกับภาครัฐและภาคเอกชนของไทย เพื่อเป็นหลักในการผลิตน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืน

คณะทำงานขับเคลื่อนโครงการ (2562) กล่าวถึงการจัดทำบัญชีก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทย (GHG) ไว้ในเอกสารโครงการผลิตน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมว่า ประมาณร้อยละ 18 ของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเกิดจากภาคการเกษตร ซึ่งมากเป็นอันดับ 2 ของประเทศ มาตรการลดก๊าซเรือนกระจกสำหรับภาคการเกษตรที่เหมาะสมได้ถูกกำหนดเอาไว้แล้ว โครงการนี้จึงอาจจะเป็นตัวแปรสำคัญในการส่งเสริมมาตรการลดก๊าซเรือนกระจกที่เหมาะสม รวมทั้งการริเริ่มให้มีระบบติดตามและรายงานผลสำหรับกลุ่มปาล์มน้ำมัน เมื่อสิ้นสุดโครงการ กลุ่มน้ำมันปาล์มของไทยจะได้รับประโยชน์จากการผลิตน้ำมันปาล์มที่มีคาร์บอนต่ำโดยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและโรงงานสกัด ซึ่งมีส่วนสนับสนุนแผนพัฒนาประเทศด้านการเติบโตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ข้อมูลเรื่องมาตรการลดก๊าซเรือนกระจกและระบบติดตามและรายงานผลที่พัฒนาขึ้นจากโครงการนี้ ยังอาจจะมีประโยชน์สำหรับการประยุกต์ใช้ในกลุ่มอื่น ๆ ต่อไปในอนาคตอีกด้วย

2.1.2 โครงการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Concept Note with work packages Project collaboration on Sustainable and Climate-friendly Palm Oil Production and Procurement Project in Thailand)

คณะทำงานขับเคลื่อนโครงการ (2562) ได้มีการจัดทำโครงการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นโครงการความร่วมมือระหว่างกรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร และ GIZ ในการดำเนินการส่งเสริมการผลิตน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1.2.1 ความเป็นมา กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดแผนพัฒนาการเกษตรระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2581) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนในประเทศไทย ขณะเดียวกันแผนยุทธศาสตร์และแผนกลยุทธ์ สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม (Roadmap) ได้ถูกพัฒนาขึ้นสำหรับปี พ.ศ. 2555–2569 กำหนดเป้าหมายในการเพิ่มผลผลิตปาล์มน้ำมันเพื่อตอบสนองความต้องการภายในประเทศ อุปโภคบริโภค พลังงานทดแทน และการส่งออก ใน 3 องค์ประกอบหลัก คือ การเพิ่มพื้นที่ เพิ่มผลผลิต และเพิ่มอัตราน้ำมัน (OER) ซึ่งประมาณการไว้ว่า ในปี 2569 การบริโภคเพิ่มขึ้นเป็น 1.35 ล้านตัน การใช้เพื่อพลังงานเพิ่มขึ้นเป็น 2.60 ล้านตัน การส่งออก ปีละ 3–7 แสนตัน โดยให้ขยายพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้นอีก 3.0 ล้านไร่ ตั้งแต่ ปี 2558–2569 รวม 12 ปี ปีละ 2.5 แสนไร่ และปลูกทดแทนสวนเก่าปีละ 3 หมื่นไร่ เพื่อให้ในปีพ.ศ. 2569 มีพื้นที่ปลูกรวมทั้งสิ้น 7.24 ล้านไร่ พื้นที่ให้ผล 6.49 ล้านไร่ ผลผลิตรวม 21.40 ล้านตัน (คิดเป็นน้ำมันปาล์ม 4.28 ล้านตัน) เพิ่มผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย จาก 3.22 ตัน ในปี 2558 เป็นเป็น 3.50 ตัน ในปี 2569 และเพิ่มอัตราน้ำมันเฉลี่ยเฉลี่ยจากร้อยละ 18.0 ในปี 2558 เป็นร้อยละ 20.0 ในปี 2569 เช่นกัน ดังนั้น โดยใช้ “การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่” โดยมุ่งเป้าไปที่พื้นที่จังหวัดที่มีพื้นที่สวนปาล์มน้ำมันร้อยละ 70 (หรือเกษตรกรที่ปลูกปาล์มน้ำมันประมาณ 100,000 ราย) ด้วยแผนนี้ เกษตรกรรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการต้องทำตามระบบการผลิตที่ถูกต้อง (GAP) มุ่งไปที่การยกระดับการบริหารจัดการ การลดต้นทุนการผลิต และการเพิ่มผลผลิต อย่างไรก็ตามการผลิตน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนไม่ได้พิจารณาแค่เพียง GAP เท่านั้น แต่ต้องพิจารณาผลกระทบด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศน์ ด้วย มาตรฐานความยั่งยืนนานาชาติของน้ำมันปาล์ม หรือมาตรฐาน การผลิตน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืน (RSPO) จึงนำมาใช้พิจารณาเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานภายใต้แผนดังกล่าว เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนรอบข้างในอนาคต และสร้างช่องทางที่ดีกว่าในการเข้าถึงตลาดให้กับเกษตรกร

2.1.2.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อทำให้เกิดการผลิตน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน

2) เพื่อส่งเสริมมาตรการลดก๊าซเรือนกระจกและเครื่องมือสนับสนุนต่าง ๆ ที่เหมาะสม

3) เพื่อยกระดับการผลิตน้ำมันปาล์มและปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเชิงพื้นที่

2.1.2.3 ขอบเขตความร่วมมือ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ จึงมีขอบเขตความร่วมมือในการจัดทำเป็นโครงการย่อย ดังต่อไปนี้

1) โครงการย่อยที่ 1 : การบูรณาการการผลิตน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืน ตลอดห่วงโซ่อุปทานผ่านการพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน

2) โครงการย่อยที่ 2 : การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับมาตรการบรรเทาและการสนับสนุนเครื่องมือสำหรับติดตามและรายงานผล

3) โครงการย่อยที่ 3 : ยกระดับการผลิตน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเชิงพื้นที่

2.1.2.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ คืออุปสงค์และอุปทานของการผลิตน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยเพิ่มขึ้น

2.1.2.5 การปฏิบัติงานและการสนับสนุน ภายใต้ความร่วมมือระหว่าง กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร และ GIZ ซึ่งทั้ง 3 หน่วยงาน มีความร่วมมือ ดังนี้

1) พิจารณาและจัดทำแผนปฏิบัติงานและวิธีการดำเนินโครงการ ที่เหมาะสมสำหรับแต่ละพื้นที่

2) ดำเนินกิจกรรมของโครงการตามลำดับความสำคัญผ่านการตกลง ร่วมกัน

3) สนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรการอบรมและสื่อการสอนที่เหมาะสม ให้กับวิทยากรและเกษตรกรในโครงการ

4) ทบทวนแผนและนโยบายต่างๆที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งให้คำแนะนำ ในการพัฒนานโยบายอย่างเหมาะสม และนำเสนอให้กับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.1.3 การส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ (Collaborative Farm)

กรมส่งเสริมการเกษตร (2562) ได้กล่าวถึงการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ (Collaborative Farm) ดังนี้

2.1.3.1 หลักการและแนวคิดในการดำเนินการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ เป็นระบบการส่งเสริมการเกษตรที่ยึดพื้นที่เป็นหลัก ดำเนินงานในลักษณะบูรณาการของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องพร้อม ๆ ไปกับการร่วมมือร่วมใจของเกษตรกรที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มการผลิต มีผู้จัดการ แปลงเป็นผู้บริหารจัดการพื้นที่ ในทุกกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน โดยคำนึงถึงหลักการต่าง ๆ

ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการพิจารณาในการจัดการส่งเสริมตามระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ได้แก่

- 1) มีการผลิตในพื้นที่ที่เหมาะสม ตามข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri Map) หรือเป็นพื้นที่ที่สามารถปรับปรุงและพัฒนาได้
- 2) มีขนาดการผลิตที่คุ้มค่าต่อการลงทุน (Economy of Scale) สามารถใช้ปัจจัยการผลิตร่วมกันจากการรวมซื้อรวมขาย หรือการใช้เครื่องมือ/อุปกรณ์/เครื่องจักรกลร่วมกันได้อย่างคุ้มค่า ซึ่งจะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลง
- 3) มีกระบวนการกลุ่มที่เข้มแข็ง เช่น กลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน หรือสหกรณ์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และง่ายต่อการเข้าถึงการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐทั้งด้านองค์ความรู้ แหล่งทุน ให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็งต่อไปในอนาคต
- 4) มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมหรือนวัตกรรม เพื่อพัฒนาการผลิต
- 5) มีช่องทางการตลาดรองรับ และสามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาตลาดให้กว้างขวางและหลากหลายยิ่งขึ้น
- 6) มีปัจจัยพื้นฐาน เช่น แหล่งน้ำ/ปริมาณน้ำเพียงพอต่อการผลิต
- 7) มีการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ เช่น ลานตากโรงคัดแยก ลานเท เป็นต้น เข้ามาใช้ในการพัฒนาการผลิต
- 8) มีการกำหนดมาตรฐานการผลิต และเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบรับรองสินค้าที่สามารถทำได้หรือเป็นที่ต้องการของตลาด
- 9) มีการกำหนดเป้าหมายและแผนปฏิบัติการ รวมทั้งการจัดทำแผนธุรกิจของกลุ่มที่ชัดเจน
- 10) มีผู้จัดการแปลงที่มีศักยภาพและสามารถบริหารจัดการได้

2.1.3.2 หลักเกณฑ์และเงื่อนไข ดังนี้

- 1) เกษตรกรสมัครใจรวมกลุ่มและเข้าร่วมดำเนินการ ภายใต้หลักเกณฑ์เงื่อนไข และเป้าหมายของแปลงใหญ่ พร้อมทั้งจะพัฒนาการผลิตและการตลาดร่วมกัน โดยการมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการพัฒนา
- 2) เป็นการรวมแปลงผลิตสินค้าชนิดเดียวกัน แปลงไม่จำเป็นต้องอยู่ติดกันเป็นผืนเดียว แต่ควรอยู่ภายในชุมชนที่ใกล้เคียงกัน สินค้าควรเป็นสินค้าหลักของเกษตรกร พื้นที่ที่มีความเหมาะสม มีศักยภาพที่จะพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจ และสามารถบริหารจัดการได้
- 3) ขนาดพื้นที่และจำนวนเกษตรกร จำแนกเป็น 3 ประเภทสินค้า ดังนี้
  - 3.1) ข้าว พืชไร่ ปาล์มน้ำมัน และยางพารา มีพื้นที่รวมกันไม่น้อยกว่า 300 ไร่ และเกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมโครงการไม่น้อยกว่า 30 ราย

3.2) ไม้ผล พืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ สมุนไพร หรือพืชอื่น ๆ มีพื้นที่รวมกันไม่น้อยกว่า 300 ไร่ หรือ เกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมโครงการไม่น้อยกว่า 30 ราย

3.3) ประมง ปศุสัตว์ ผึ้งและแมลงเศรษฐกิจ มีพื้นที่รวมกันไม่น้อยกว่า 300 ไร่ หรือเกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมโครงการไม่น้อยกว่า 30 ราย โดยมีอัตราการคำนวณปริมาณการผลิตหรือการเลี้ยงสัตว์ต่อหน่วยพื้นที่ ดังนี้

- โค 1 ตัว   เท่ากับ 0.65 หน่วย = 461 ตัว = 300 ไร่
- กระบือ 1 ตัว   เท่ากับ 0.70 หน่วย = 428 ตัว = 300 ไร่
- แพะ แกะ 1 ตัว   เท่ากับ 0.10 หน่วย = 3,000 ตัว = 300 ไร่
- สัตว์ปีก 1 ตัว   เท่ากับ 0.01 หน่วย = 30,000 ตัว = 300 ไร่
- ผึ้งพันธุ์/ผึ้งโพรง   เท่ากับ 0.6 หน่วย = 500 ตัว = 300 ไร่
/ชันโรง 1 รัง
- จิ้งหรีด 1 บ่อ   เท่ากับ 0.6 หน่วย = 500 ตัว = 300 ไร่
- สุกร 1 ตัว   เท่ากับ 0.40 หน่วย = 7,500 ตัว = 300 ไร่

ทั้งนี้ การรวมกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ พื้นที่ทำการเกษตรควรอยู่ในอำเภอเดียวกัน เพื่อให้ง่ายต่อการบริหารจัดการ หากมีความจำเป็นต้องรวมพื้นที่ข้ามอำเภอ ให้ผู้จัดการแปลงเสนอแนวทางการบริหารจัดการแปลงที่ชัดเจน ให้คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายสำคัญและการแก้ไขปัญหาภาคการเกษตรระดับจังหวัด พิจารณาตามความเหมาะสมต่อไป

2.1.3.3 ขั้นตอนการเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ดังนี้

1) การเตรียมการ

1.1) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ/เอกชน ศึกษาทำความเข้าใจหลักเกณฑ์เงื่อนไข ขั้นตอนการดำเนินงาน วิธีการเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินงาน

1.2) เกษตรกร/องค์กรเกษตรกร ศึกษาและทำความเข้าใจหลักการ วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ และประเมินศักยภาพตนเอง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ตามความสมัครใจ

2) การสมัครเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรกร/องค์กรเกษตรกร ที่สนใจเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ สามารถยื่นใบสมัครได้ที่หน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์วิจัยข้าว สำนักงานประมงอำเภอ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ สำนักงานสหกรณ์จังหวัด เป็นต้น พร้อมจัดทำข้อมูลโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่มส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ได้แก่ รายชื่อประธานกลุ่ม ผู้จัดการแปลง และสมาชิกกลุ่ม โดยการเข้าร่วมมี 2 ลักษณะ คือ

2.1) เกษตรกร/องค์กรเกษตรกร ที่สนใจรวมตัวกันตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่กำหนด และสมัครเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

2.2) หน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบ เสนอเกษตรกร/องค์กร เกษตรกรที่มีศักยภาพมีคุณสมบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด และสมัครเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

3) การตรวจสอบข้อมูล โดยหน่วยงานหรือองค์กรที่รับสมัคร ทำการตรวจสอบเอกสารและข้อมูลเบื้องต้นให้ครบถ้วนและส่งให้เลขาธิการคณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายสำคัญและการแก้ไขปัญหาภาคการเกษตรระดับจังหวัด

4) การพิจารณา คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายสำคัญและการแก้ไขปัญหาภาคการเกษตรระดับจังหวัด ทำการพิจารณา ตรวจสอบคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข พร้อมทั้งพิจารณาผู้จัดการแปลง ทั้งนี้ ผู้จัดการแปลงอาจเป็นเจ้าหน้าที่หรือเกษตรกรที่มีเจ้าหน้าที่ภาครัฐเป็นที่เลี้ยง หรือผู้แทนภาคเอกชนร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐในกรณีที่เป็นแปลงใหญ่เกษตรสมัยใหม่ที่มีภาคเอกชนเข้าร่วมในการบริหารจัดการ เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เป็นที่เลี้ยงหรือทำงานร่วมกับภาคเอกชน ให้พิจารณาตามภารกิจที่เกี่ยวข้อง

5) ผลการพิจารณาให้การรับรอง ดังนี้

5.1) ผ่านการรับรอง คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายสำคัญและการแก้ไขปัญหาภาคการเกษตรระดับจังหวัด แจ้งผลการรับรองให้คณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด และหน่วยงานที่รับสมัครทราบผลการพิจารณา พร้อมทั้งแจ้งกรมส่งเสริมการเกษตรทราบ ผ่านระบบ co-farm.doae.go.th เพื่อขึ้นทะเบียนเป็นแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

5.2) ไม่ผ่านการรับรอง คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายสำคัญและการแก้ไขปัญหาภาคการเกษตรระดับจังหวัด แจ้งผลการพิจารณาให้หน่วยงานที่รับสมัครทราบเพื่อแจ้งเกษตรกร/องค์กรเกษตรกร ทำการปรับปรุง/แก้ไขให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขการเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

2.1.3.4 การสนับสนุนจากภาครัฐ

1) การเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นเวลา 3 ปี ต่อเนื่องกัน ดังนี้

1.1) ได้รับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในด้านการจัดการดิน การจัดการน้ำ ตามความจำเป็นและเหมาะสม

1.2) สมาชิกแปลงใหญ่จะได้รับการถ่ายทอดความรู้ และการบริการ จากหน่วยงานต่าง ๆ ภายในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานภาคี ตามความต้องการของ สมาชิกแปลงใหญ่ เช่น

- การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เช่น การลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพ การวิเคราะห์ดิน การปรับปรุงบำรุงดิน
- การทำบัญชี และการใช้ประโยชน์จากบัญชี
- การรวมกลุ่มเกษตรกร เช่น สหกรณ์การเกษตร วิสาหกิจชุมชน
- การเพิ่มมูลค่าและคุณค่าสินค้าเกษตร
- การตลาด/บริการ และอื่น ๆ

1.3) สนับสนุนโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อการพัฒนาการผลิต การตลาด และความเข้มแข็งตามศักยภาพของกลุ่ม/องค์กร ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของแหล่งทุน

1.4) สนับสนุนการวางแผน/เป้าหมายการผลิตของกลุ่มแปลงใหม่ และแผนการผลิตของสมาชิกให้สอดคล้องกัน เพื่อดำเนินการในการจัดทำแผนธุรกิจของกลุ่ม

1.5) สนับสนุนให้เกิดความเชื่อมโยงผลผลิตจากแปลงใหญ่สู่ตลาด

1.6) สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายแปลงใหญ่ เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยน ข้อมูล ความรู้ เทคโนโลยี เป็นต้น

2) แนวทางการขับเคลื่อนแปลงใหญ่หลังปีที่ 3 โดยที่แปลงใหญ่ ที่ดำเนินการครบระยะเวลา 3 ปี และยังต้องการให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้มีการดำเนินการ ดังนี้

2.1) ให้มีการสนับสนุนแปลงอย่างต่อเนื่อง โดยให้แต่ละหน่วยงาน พิจารณาใช้งบประมาณจากโครงการปกติของกรมฯ มาสนับสนุนเกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่

2.2) การขอยกเลิกแปลงใหญ่ ต้องเป็นไปตามมติของกลุ่มให้มีการ ยกเลิกแปลง โดยต้องมีเหตุผลอันสมควรในการขอยกเลิกแปลง และเสนอขอความเห็นชอบจาก คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายสำคัญและการแก้ไขปัญหาภาคการเกษตรระดับ จังหวัด เมื่อได้รับความเห็นชอบให้มีการยกเลิกแปลงให้ดำเนินการลบข้อมูลในระบบสารสนเทศ co-farm.doae.go.th ทั้งนี้ สำหรับแปลงใหญ่ที่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อตามโครงการสนับสนุน สินเชื่อเพื่อพัฒนาการเกษตรแบบแปลงใหญ่ หากพันสภาพการเป็นแปลงใหญ่จะต้องชำระหนี้พร้อม ดอกเบี้ยในอัตราที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเรียกเก็บ

2.3) ไม่สามารถแยกแปลงเพื่อขอรับการสนับสนุนใหม่ได้

2.1.3.5 ผลลัพธ์ (outcome) คือ เกษตรกรในแปลงใหญ่มีการบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนา การบริหารจัดการที่ดี การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน

2.1.4 RSPO สำหรับเกษตรกรรายย่อย

2.1.4.1 ความหมายของ RSPO ซีระพงค์ (ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายของมาตรฐาน RSPO (Roundtable on Sustainable Palm Oil) ว่า เป็นมาตรฐานที่สนับสนุนให้มีการผลิตปาล์ม น้ำมันอย่างยั่งยืน ตั้งแต่เกษตรกรผู้ผลิตทะเลลายปาล์ม โรงสกัดน้ำมันปาล์ม โรงกลั่นน้ำมันปาล์ม โดยแต่ละส่วนจะมีข้อกำหนดที่แตกต่างกัน ซึ่งทุก ๆ ขั้นตอนของการผลิตปาล์มจนถึงผู้บริโภคจะต้องผ่านมาตรฐาน RSPO จะขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไม่ได้

2.1.4.2 หลักการและข้อกำหนดของ RSPO ซีระพงค์ (ม.ป.ป.) ได้ระบุหลักการ และข้อกำหนดของ RSPO ไว้ 8 ข้อ ได้แก่

- 1) ความมุ่งมั่นให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้
- 2) การปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ
- 3) ความมุ่งมั่นให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการใช้เงินในระยะยาว
- 4) การใช้วิธีปฏิบัติที่ดีที่สุดของผู้ปลูกปาล์ม น้ำมันและโรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม
- 5) ความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ
- 6) ความรับผิดชอบต่อพนักงาน บุคคลและชุมชน ที่ได้รับผลกระทบจากผู้ปลูกปาล์มและโรงงานสกัด
- 7) การพัฒนาการปลูกปาล์ม น้ำมันในพื้นที่ใหม่อย่างมีความรับผิดชอบ
- 8) ความมุ่งมั่นในการปรับปรุงกิจกรรมหลักอย่างต่อเนื่อง

2.1.4.3 หลักการของมาตรฐานเกษตรกรรายย่อย ิติดินัย (2563) ได้กล่าวถึง หลักการของมาตรฐานเกษตรกรรายย่อย 4 หลักการ ดังนี้

- 1) หลักการที่ 1 เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สร้างประสิทธิภาพ สร้างผลกระทบเชิงบวกและภูมิคุ้มกัน
- 2) หลักการที่ 2 ความถูกต้องตามกฎหมาย ความเคารพสิทธิในที่ดิน และความอยู่ดีมีสุขของชุมชน
- 3) หลักการที่ 3 ความเคารพในสิทธิมนุษยชน รวมทั้งสิทธิ และสภาพแวดล้อมสำหรับคนงาน

4) หลักการที่ 4 ปกป้อง อนุรักษ์ และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้มีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) การพัฒนาอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันไทยสู่มาตรฐาน RSPO
- 2) การพัฒนาเกษตรกรรายย่อยในการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน รายละเอียด ดังนี้

2.2.1 การพัฒนาอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันไทยสู่มาตรฐาน RSPO

พวงเพชร (2559) ได้กล่าวถึงการพัฒนาอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันไทยสู่มาตรฐาน RSPO ไว้ดังนี้

2.2.1.1 ปาล์มน้ำมันไทยมีจุดอ่อนที่สำคัญ ได้แก่ ผลปาล์มมีอัตราน้ำมันต่ำอยู่ในระดับเฉลี่ย ร้อยละ 17 ผลผลิตต่อไร่ต่ำเพียง 2.6 ตันต่อไร่ต่อปี และต้นทุนการผลิตสูงถึงกิโลกรัมละ 3.38 บาท เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นรายย่อยขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการที่ดี ตั้งแต่การเลือกพันธุ์ปาล์มให้เหมาะสมกับพื้นที่ การจัดการสวน การให้ปุ๋ย การบำรุงดินที่ถูกต้อง รวมไปถึงการบริหารจัดการน้ำที่ดี และการเก็บเกี่ยวผลปาล์มที่มีคุณภาพ แล้วจะมีวิธีใดบ้างที่จะแก้ไขจุดอ่อนของปาล์มน้ำมันของไทยได้

2.2.1.2 แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันไทย วิธีหนึ่งที่น่าสนใจ ก็คือการปฏิบัติตามกระบวนการของมาตรฐาน RSPO (Roundtable on Sustainable Palm Oil) ซึ่งเป็นมาตรฐานที่สนับสนุนให้มีการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน ตั้งแต่เกษตรกรผู้ผลิตทะลายปาล์ม โรงสกัดน้ำมันปาล์มและโรงกลั่นน้ำมันปาล์ม

2.2.1.3 แนวทางของมาตรฐาน RSPO เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน และในสภาวะการแข่งขันสูง การยกระดับคุณภาพผลผลิตให้ตรงตามมาตรฐาน RSPO เป็นสิ่งจำเป็นเนื่องจากบริษัทชั้นนำทั้งไทยและต่างประเทศ มีการเลือกคู่ค้าที่ได้รับมาตรฐาน RSPO มาพิจารณาในการรับซื้อสินค้ามากขึ้น โดยหลายแห่งกำหนดกฎเกณฑ์ มาตรฐานในการรับซื้อวัตถุดิบส่วนประกอบ หรือแสดงจุดยืนในการรับสินค้ามาขายต่อจากผู้ประกอบการที่เป็นต้นน้ำจนถึงปลายน้ำที่มีกระบวนการผลิตที่รักษาสีสิ่งแวดล้อม อาทิ Marks & Spencer, Carrefour, Cargill

2.2.1.4 ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ไทยไปสู่ RSPO มีดังนี้

1) มีการประกาศใช้ RSPO อย่างชัดเจน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกษตรกรและโรงสกัดทั่วประเทศต้องปฏิบัติตาม โดยมีองค์กรกลาง ที่เกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาคเอกชน (เกษตรกรและอุตสาหกรรม) ภาครัฐ และนักวิชาการ

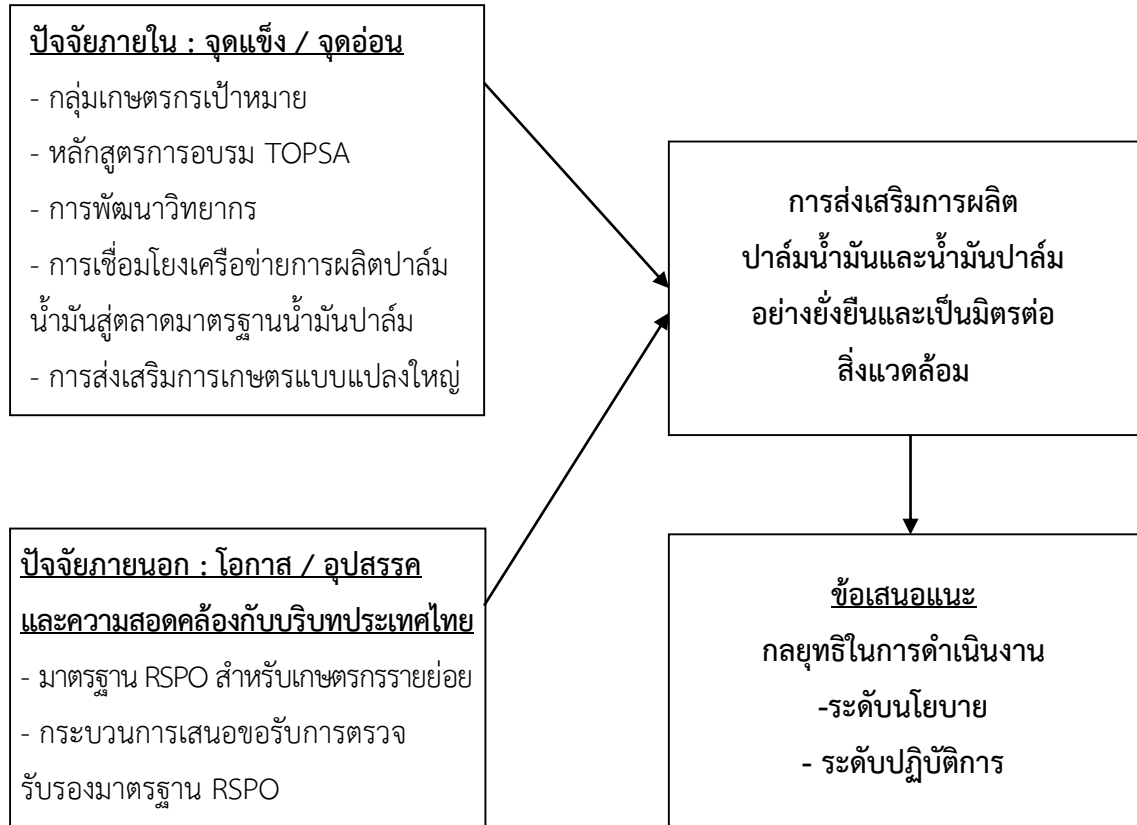
สนับสนุนให้การใช้ RSPO เป็นไปอย่างราบรื่น อาทิ นักวิชาการให้ความรู้การปลูกปาล์มที่มีคุณภาพแก่เกษตรกร ภาครัฐออกเอกสิทธิ์การถือครองที่ดินที่ถูกต้องให้แก่เกษตรกร วิจัยพันธุ์ปาล์มและการสร้างมูลค่าเพิ่มในปาล์มน้ำมัน

2) มีหน่วยรับรองภายในประเทศที่สามารถตรวจประเมินตามมาตรฐาน RSPO ได้ โดยกำหนดเป็นมาตรฐานของไทยเอง และผลักดันให้เกิดการยอมรับในสากล เพื่อให้สอดคล้องกับพื้นที่และข้อจำกัดของประเทศไทย ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรและอุตสาหกรรมเข้าสู่ RSPO ได้ง่ายขึ้น รวมทั้งช่วยลดค่าใช้จ่ายในการตรวจประเมินจากหน่วยรับรองของต่างประเทศซึ่งมีอัตราสูง

2.2.2 การพัฒนาเกษตรกรรายย่อยในการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน

สุธัญญา สิริรัตน์ และ อีระพงค์ (2561) พบว่าปัญหาหลักในการผลิตปาล์มน้ำมันของเกษตรกรรายย่อย สามารถแก้ไขได้ด้วยกระบวนการกลุ่มและการสนับสนุนของโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบที่เป็นเครือข่าย นอกจากนี้พบว่า หลังจากเกษตรกรได้รับความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน และนำความรู้ไปปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการสวนปาล์ม การบันทึกข้อมูล การจัดการปุ๋ยเคมีโดยใช้แม่ปุ๋ยแทนปุ๋ยผสม การลดและเลิกใช้สารเคมี ทำให้การผลิตปาล์มน้ำมันเพิ่มขึ้น รวมทั้งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม เพราะกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นกลายเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้เกษตรกรมองเห็นทางออกในการแก้ปัญหา และที่สำคัญคือเกษตรกรได้เรียนรู้และตระหนักถึงพลังในการรวมกลุ่มในส่วนของโรงงานเครือข่ายได้ปริมาณทะลายปาล์มมากขึ้นและคุณภาพดีขึ้น ซึ่งสามารถนำผลวิจัยไปใช้เป็นบทเรียนในการพัฒนาเกษตรกรรายย่อยผ่านกระบวนการกลุ่มในพื้นที่อื่น เปิดโอกาสในการแก้ปัญหาและพัฒนาการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืนในวงกว้างต่อไป

2.3 แนวทางการศึกษา

บทที่ 3

ผลการศึกษา

ผลศึกษาแนวทางการดำเนินงานความร่วมมือในการพัฒนาเกษตรกรรายย่อยผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน มีขอบเขตเนื้อหาในการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ

- 1) ความคิดเห็นของเกษตรกรและผู้เกี่ยวข้อง
  - 1.1) ความคิดเห็นของเกษตรกรและโรงงาน
  - 1.2) ความคิดเห็นของผู้จัดการภาคสนามของโครงการฯ
- 2) แนวทางการส่งเสริมการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

3.1 ความคิดเห็นของเกษตรกรและผู้เกี่ยวข้อง

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันแปลงใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เครื่องมือและโรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม ในจังหวัดกระบี่ และการสัมภาษณ์ผู้จัดการภาคสนามของโครงการฯ พบว่ามีความคิดเห็น ดังนี้

3.1.1 ความคิดเห็นของเกษตรกรและโรงงาน

3.1.1.1 กลุ่มที่ 1 กลุ่มเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมัน อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ และเครื่องมือ และโรงงาน

เกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมัน ของอำเภออ่าวลึก ที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ ส่วนหนึ่งมีประสบการณ์ในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน และผ่านการขอรับรองมาตรฐาน RSPO ในฐานะสมาชิกของโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มมาก่อน แต่ในขณะเดียวกันเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันส่วนใหญ่ในพื้นที่ ยังไม่ได้รับการส่งเสริมหรือมีความรู้ในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน เพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐานดังกล่าว โดยประเด็นปัญหาที่ได้มีการสรุปร่วมกัน ได้แก่

1) ปัญหาของเกษตรกร

(1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นรายย่อย มีพื้นที่และผลผลิตไม่มาก ส่วนใหญ่ จึงขายผลผลิตผ่านผู้รวบรวมหรือที่เรียกว่าลานเท จึงขาดพลังในการเข้าถึงความรู้ ทั้งจาก โรงงาน และภาครัฐ รวมถึงขาดแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติ

(2) หลักเกณฑ์หรือข้อปฏิบัติตามมาตรฐานบางประการยังเป็นสิ่งที่ เกษตรกรรายย่อยไม่คุ้นชิน หรือยากต่อการปฏิบัติ เช่น การจดบันทึก การแสดงเอกสารสิทธิ์การใช้ ที่ดิน

(3) การจัดการสวนปาล์มน้ำมัน เกษตรกรยังต้องพึ่งพาแรงงาน ภายนอก เช่น การจ้างเก็บเกี่ยว การกำจัดวัชพืช ซึ่งต้องมีการควบคุมและบริหารจัดการอย่างใกล้ชิด เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด หากเกษตรกรมีสวนปาล์มน้ำมันที่อยู่ห่างไกลจากที่ตั้งครัวเรือน ก็อาจเกิดปัญหาได้

(4) การขอรับการตรวจรับรองมาตรฐาน RSPO มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง เกษตรกรรายย่อย ไม่สามารถจ่ายได้

2) แนวทางการแก้ไข

(1) การรวมกลุ่มเป็นแปลงใหญ่ โดยการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ในการที่เกษตรกรที่มีการผลิตเหมือนกัน แม้มีพื้นที่เล็กๆ ก็สามารถมารวมกลุ่มกันให้เป็นแปลงใหญ่ได้ และเมื่อรวมกลุ่มกันได้แล้ว จะสามารถสร้างพลังในการบริหารจัดการที่คุ้มค่า ได้แก่ การรวมกันขาย ผลผลิต การควบคุมคุณภาพผลผลิต การบริหารจัดการต้นทุนโดยการรวมกันซื้อปัจจัยการผลิต ในราคาที่ต่ำลง การสร้างทีมรับจ้างเก็บเกี่ยว การกำจัดวัชพืชของกลุ่มที่มีการควบคุมและบริหาร จัดการโดยกรรมการกลุ่ม และปันผลตอบแทนที่เป็นธรรมให้กับสมาชิกและทีมรับจ้าง เพื่อสร้าง แรงจูงใจในการดูแลจัดการสวนปาล์มน้ำมันและผลผลิตที่ได้มาตรฐานต่อไป

(2) ภาครัฐมีนโยบายในการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยสนับสนุนในการถ่ายทอดความรู้ตามความต้องการของเกษตรกร รวมทั้งสนับสนุนองค์ความรู้ ในการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต เช่น การจัดการดินและปุ๋ยสำหรับสวนปาล์มน้ำมัน มีบริการ วิเคราะห์ดิน/ใบปาล์มน้ำมัน เพื่อหาความต้องการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์เท่าที่จำเป็นเท่านั้น ลดค่าใช้จ่ายในการใช้ปุ๋ยเกินจำเป็น และการปลดปล่อยธาตุอาหารส่วนเกินสู่สิ่งแวดล้อม

3) การเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตปาล์มน้ำมันสู่ตลาดมาตรฐานน้ำมันปาล์ม

โรงสกัดน้ำมันปาล์ม ในฐานะบริษัทผู้รับซื้อผลผลิตปาล์มน้ำมัน จาก เกษตรกร มีความต้องการที่ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน มีความสุกแก่และให้เปอร์เซ็นต์น้ำมันสูง ซึ่งผลผลิตที่ได้จากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการและได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิต ตั้งแต่ มาตรฐานขั้นต่ำ เช่น มาตรฐานเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (Good Agricultural Practices: GAP) ย่อมเป็น

ที่ยืนยันได้ว่าโรงงานจะได้รับผลผลิตที่มีคุณภาพและในขณะเดียวกัน ทางบริษัทก็ได้รับข้อเสนอจากผู้รับซื้อน้ำมันปาล์มไปแปรรูปเป็นสินค้าปลายน้ำสู่ผู้บริโภค ในการส่งมอบน้ำมันปาล์มที่ผลิตจากสวนปาล์มน้ำมันที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน RSPO เพื่อจำหน่ายเช่นเดียวกัน แต่ในปัจจุบันยังมีเกษตรกรที่เข้าสู่ระบบการผลิตตามมาตรฐาน RSPO จำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ที่เพิ่มมากขึ้น

4) ข้อเสนอจากการสนทนากลุ่ม (Focus group)

โรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม จะร่วมเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงในการขับเคลื่อน การผลิตปาล์มน้ำมันโดยเห็นว่า การที่เกษตรกรสามารถรวมกลุ่มเป็นแปลงใหญ่ มีสมาชิกแน่นอน ไม่ต่ำกว่า 30-40 ราย โรงงานยินดีที่จะสนับสนุนเศรษฐกิจจากโรงงาน เช่น ทะลายปาล์มเปล่า กากปาล์ม ที่เหลือจากกระบวนการสกัดน้ำมันคืนกลับให้เกษตรกรเพื่อนำไปใช้เป็นปุ๋ยอินทรีย์ สนับสนุนการวิเคราะห์ดินและใบปาล์มน้ำมัน จัดหาปุ๋ยเคมีในราคาต้นทุน ให้กับกลุ่มเกษตรกร และขณะเดียวกันจะมีการเพิ่มราคาพิเศษสำหรับผลผลิตปาล์มน้ำมันที่มาจากเกษตรกรของกลุ่ม

นอกจากนั้น ผู้แทนจากโรงงานยังให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า เกษตรกรเป้าหมายที่จะเข้าสู่ระบบการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน นั้น หากเป็นเกษตรกรแปลงใหญ่ที่รัฐให้การสนับสนุนในการรวมกลุ่มและให้ความรู้อย่างทั่วถึงอยู่แล้ว จะส่งผลให้การเข้าสู่กระบวนการรับรองได้ง่ายและรวดเร็วมากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรกลุ่มนี้มีฐานข้อมูลที่ชัดเจนอยู่แล้ว และเป็นเกษตรกรที่มีความรู้พื้นฐาน พร้อมทั้งจะยกระดับการพัฒนา เพียงใช้มาตรฐาน RSPO เป็นแนวทางโดยโรงงานเป็นผู้สนับสนุน

3.1.1.2 กลุ่มที่ 2 กลุ่มเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมัน ตำบลปะกาฮ้าย อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ และโรงงาน

กลุ่มเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมัน ตำบลปะกาฮ้าย เป็นเกษตรกรที่เพิ่งรวมตัวเป็นแปลงใหญ่ และไม่มีใครเคยได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน: RSPO แต่บริษัทศรีเจริญปาล์มออยล์ เป็นโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มที่มีสมาชิกเกษตรกรที่โรงงานรวมกลุ่มเอง ได้รับการรับรองมาตรฐาน RSPO อยู่แล้วบางส่วน โดยปัจจุบันโรงงานมีการแยกรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรกลุ่มนี้ นำมาแยกหีบสกัดน้ำมันและแยกจำหน่ายน้ำมันปาล์มที่หีบสกัดได้จำหน่ายในตลาดเฉพาะอยู่แล้ว และมีความต้องการขยายสมาชิกเกษตรกรที่ทำการผลิตตามมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน: RSPO เพิ่มขึ้น เนื่องจากแนวโน้มความต้องการของตลาดและภาวะการแข่งขัน ทางการค้าที่รุนแรงมากขึ้นในอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม ลดการถูกกีดกันทางการค้าจากตลาดต่างประเทศ โรงงานจึงจำเป็นต้องสร้างผลผลิตที่มีความแตกต่างและมีมูลค่าสูงขึ้น

1) ความคิดเห็นของโรงงาน

(1) เกษตรกรเป้าหมายที่จะเข้าสู่ระบบการผลิตตามมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน: RSPO หากเป็นเกษตรกรที่มีการรวมตัวเป็นแปลงใหญ่ได้แล้ว เป็นโอกาส

ของโรงงานที่จะตั้งเกษตรกรกลุ่มนี้เข้าร่วมเป็นกลุ่มสมาชิก และสามารถขยายเครือข่ายได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งการมีกลุ่มและเครือข่ายการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืนขนาดใหญ่จะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการตรวจรับรอง และนอกจากนั้นภายใต้กลุ่มสมาชิกขนาดใหญ่ของโรงงาน แบ่งเป็นกลุ่มแปลงใหญ่หลาย ๆ กลุ่ม ที่มีการบริหารจัดการตนเอง จะช่วยให้การบริหารจัดการควบคุมดูแลให้การปฏิบัติตามข้อกำหนดหรือมาตรฐานมีความเข้มข้นชัดเจนมากขึ้น และเห็นว่าจะเป็นโอกาสให้โรงงานขยายฐานสมาชิกไปยังกลุ่มอื่น ๆ ได้อย่างต่อเนื่องและง่ายขึ้น

(2) ความยากง่ายในการเข้าสู่กระบวนการรับรอง ในฐานะที่มีประสบการณ์ในการผลักดันเกษตรกรเข้าสู่การผลิตตามมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน เห็นว่า

(2.1) กฎระเบียบและหลักเกณฑ์ มาตรฐาน RSPO สำหรับเกษตรกรประเทศไทยนั้นสามารถปฏิบัติได้ง่ายกว่า เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ เช่น มาเลเซีย หรือ อินโดนีเซีย เพราะโดยกติกาของ RSPO เองก็อนุญาตในบางประเด็นให้ปรับเข้ากับบริบทของแต่ละประเทศ ได้อยู่แล้ว และนอกจากนั้น สภาพการผลิตปาล์มน้ำมันของเกษตรกรในประเทศไทย ที่ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย ปลูกปาล์มน้ำมันในที่ดินของตนเองหรือครอบครัว อยู่ในชุมชน ไม่ได้มีการบุกรุกทำลายป่า เพื่อทำการปลูกสร้างสวนปาล์มน้ำมันขนาดใหญ่ เกิดการทำลายสภาพแวดล้อมอย่างรุนแรง อันเป็นที่มาของการกำหนดมาตรฐาน RSPO

(2.2) เกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมัน จะสามารถดำเนินการ และได้รับการตรวจรับรองมาตรฐานขึ้นอยู่กับความพร้อมดังต่อไปนี้

– เกษตรกรต้องสมัครใจ และเต็มใจที่จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนด

- พร้อมที่จะเข้ารับการอบรม เพิ่มพูนความรู้
- พร้อมที่จะรับกติกาของกลุ่ม
- พร้อมที่จะก้าวไปด้วยกันที่ละขั้นตอน

ทั้งนี้ ในแต่ละกลุ่มจำเป็นต้องมีทีมที่ปรึกษา หรือวิทยากร มาช่วยตรวจประเมินให้คำแนะนำในทุก ๆ ขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง

2) ความคิดเห็นของเกษตรกร

(1) เกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันกลุ่มนี้ เนื่องจากยังไม่เคยเข้าสู่กระบวนการเข้าสู่ระบบการผลิตตามมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน: RSPO แต่เห็นด้วยในเบื้องต้น การรวมกลุ่มกันในรูปแบบแปลงใหญ่จะเป็นจุดเริ่มต้นในการยกระดับการพัฒนาการผลิตของตนเอง ตั้งแต่การลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิตต่อไร่ต่อปี และการได้โอกาสในการเชื่อมโยงกับโรงงานผู้รับซื้อผลผลิตโดยตรง ผ่านการทำข้อตกลงความร่วมมือกับโรงงานในการผลิตปาล์มน้ำมัน

คุณภาพ ซึ่งในขั้นต้นกลุ่มนี้ได้รับการสนับสนุนจากโรงงานแล้ว ได้แก่ การได้ราคาซื้อขายผลผลิตปาล์มน้ำมันราคาพิเศษ สามารถซื้อปุ๋ยเคมีจากโรงงานในราคาถูกกว่าท้องตลาด และได้รับความรู้เกี่ยวกับการผลิตปาล์มน้ำมัน

(2) เข้าสู่ระบบการผลิตตามมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน (RSPO) ปัจจุบัน เกษตรกรได้สมัครเข้าร่วมโครงการ และได้คัดเลือกสมาชิกของกลุ่มเป็นตัวแทนเพื่อพัฒนาเป็นวิทยากรเกษตรกร โดยกลุ่มเห็นว่าคุณสมบัติของวิทยากรเกษตรกรที่จะสามารถกลับมาเป็นที่เลี้ยง หรือที่ปรึกษาให้กับสมาชิกได้ ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- มีเวลาให้กับกลุ่ม
- มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิก
- มีจิตวิทยา สามารถโน้มน้าวให้สมาชิกเชื่อฟังและทำตามได้
- เป็นที่น่าเชื่อถือ ในหมู่สมาชิก

3.1.2 ความคิดเห็นจากผู้จัดการภาคสนามของโครงการฯ

เนื่องจากเป้าหมายหลักนั้น มุ่งเป้าไปถึงแนวทางการส่งเสริมการผลิตปาล์มน้ำมัน และน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้นผู้จัดการภาคสนามของโครงการฯ จึงได้ให้ข้อคิดเห็นเพื่อให้การดำเนินงานโครงการฯ ประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยภายในและภายนอก ดังนี้

3.3.2.1 ปัจจัยภายใน ประกอบด้วยปัจจัยด้านกลุ่มเกษตรกรเป้าหมายด้านหลักสูตรการอบรม TOPSA ด้านการพัฒนาวิทยากร ด้านการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตปาล์มน้ำมันสู่ตลาดมาตรฐานน้ำมันปาล์ม และด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ในประเด็นจุดแข็ง/โอกาสและข้อเสนอแนะ ตามรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยภายใน

ปัจจัย	จุดแข็ง/โอกาส	ข้อเสนอแนะ
กลุ่มเกษตรกรเป้าหมาย	เกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันนั้นเมื่อมีการลงทุนปลูกปาล์ม ก็จะต้องดูแลเพื่อให้ผลผลิตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะปาล์มน้ำมันเป็นพืชยืนต้น ดังนั้นเกษตรกรก็จะต้องปรับปรุงผลผลิตเพื่อเพิ่มศักยภาพ และไม่ทิ้งการผลิตปาล์มไปง่ายๆ	ราคาที่ผันผวนจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วม เนื่องจากมองว่าทำไปก็ไม่ได้ส่งผลให้ได้รายได้ที่เพิ่มขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องอธิบายให้เกิดความชัดเจนและชี้ให้เห็นเหตุผลที่สอดคล้องกัน

ปัจจัย	จุดแข็ง/โอกาส	ข้อเสนอแนะ
หลักสูตร การอบรม TOPSA	หลักสูตร TOPSA เป็นนวัตกรรมที่มีการพัฒนาขึ้น เพื่อตอบสนองการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการผลิตปาล์ม น้ำมัน อย่างยั่งยืนในระดับเกษตรกร ดังนั้น เมื่อใช้หลักสูตร TOPSA เป็นแนวทางก็จะส่งผลให้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ตรงประเด็น ครอบคลุมในมิติของการเพิ่มคุณภาพชีวิตและการเข้าสู่ระบบการรับรองตามมาตรฐานสากล	หลักสูตรค่อนข้างมีความหลากหลายและครอบคลุมหลายองค์ประกอบ (โมดูล) ผู้ใช้จำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมและชี้แจงก่อนนำไปใช้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
การพัฒนา วิทยากร	เนื่องด้วยปัจจุบันเจ้าหน้าที่หรือผู้มีความรู้เรื่องนี้ค่อนข้างมีจำกัด ส่งผลให้ที่ผ่านมาไม่มีบุคลากรไม่เพียงพอในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ถ้าหากมีการพัฒนาวิทยาที่เพิ่มมากขึ้นไม่ว่าจะระดับผู้นำเกษตรกรหรือเจ้าหน้าที่ หรือแม้แต่อองค์กรพัฒนาและภาคเอกชน กลุ่มวิทยากรเหล่านี้ก็จะช่วยขับเคลื่อนองค์ความรู้ที่ถูกต้องสู่เกษตรกรได้รวดเร็วและเพิ่มมากขึ้น	วิทยากรต้องได้รับการฝึกอบรมและถ่ายทอดไปยังเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความชำนาญและมีความรู้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้จะต้องมีการควบคุม ติดตามการดำเนินงานของวิทยากรอย่างใกล้ชิด เพื่อช่วยในการแก้ไขและพัฒนาวิทยากรให้มีความเป็นมืออาชีพมากยิ่งขึ้น
การเชื่อมโยง เครือข่ายการ ผลิตปาล์มน้ำมัน สู่ตลาดมาตรฐาน น้ำมันปาล์ม	ปัจจุบันตลาดสินค้าอุปโภคบริโภคนั้นมี การปรับเปลี่ยนและถูกกำหนดโดย ผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นกลุ่มเป้าหมายหลักในการผลิตสินค้าเกษตรใดๆ ก็ตาม จำเป็นต้องศึกษาความต้องการของตลาด เป็นหลัก เพื่อให้สามารถจำหน่ายสินค้าได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน การพัฒนา และพยายามปรับระบบการผลิตของเกษตรกรเข้าสู่ตลาดมาตรฐานน้ำมันปาล์มนั้น จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมากที่ทุกภาคส่วนต้องช่วยกันขับเคลื่อน และ	ในการริเริ่มอาจจะต้องมีการให้ข้อมูลที่ชัดเจนและรอบด้านกับทั้งระบบห่วงโซ่อุปทาน ให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ซึ่งอาจจะต้องใช้เวลา

ปัจจัย	จุดแข็ง/โอกาส	ข้อเสนอแนะ
	ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อจะยกระดับการผลิตทั้งระบบ	
การส่งเสริม การเกษตรแบบ แปลงใหญ่	แนวทางเกษตรแปลงใหญ่ถือว่าเป็น แนวทางสนับสนุนเกษตรกรในรูปแบบ กลุ่ม ให้มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ และผลิตสินค้า ในปริมาณที่มากพอจะ เป็นแรงจูงใจให้ผู้ซื้อได้ ดังนั้น รูปแบบนี้ จึงถือได้ว่าเป็นรูปแบบการบริหารจัดการ ที่ดี ที่เกษตรกรสามารถช่วยกันวางแผน บริหาร และสร้างความเข้มแข็ง ให้ เกษตรกรกันเอง	เจ้าหน้าที่และเกษตรกรต้องมีความ ชัดเจนในการดำเนินงาน โดยเฉพาะการ สนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ที่จะกำหนด เป้าหมายและผลลัพธ์ให้เกษตรกรได้ เห็นถึงประโยชน์ที่แท้จริง ในปัจจุบัน ระดับบริหารอาจจะต้องกำหนด เป้าหมายที่ชัดเจนมากขึ้น เช่น ผลิต ปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืนตามมาตรฐานสากล เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้กับ เกษตรกรในการรวมกลุ่มและดำเนิน กิจกรรมรูปแบบแปลงใหญ่ที่ได้จัดตั้งขึ้น

3.3.2.2 ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วยปัจจัยด้านมาตรฐาน RSPO สำหรับ
เกษตรกรรายย่อย และด้านกระบวนการเสนอขอรับการตรวจรับรองมาตรฐาน RSPO ในประเด็นจุดแข็ง/
โอกาส และข้อเสนอแนะ ตามรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัจจัยภายนอก

ปัจจัย	จุดแข็ง/โอกาส	ข้อเสนอแนะ
มาตรฐาน RSPO สำหรับเกษตรกร รายย่อย	มาตรฐาน RSPO เป็นมาตรฐานเกี่ยวกับ ปาล์มน้ำมันที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดในโลก ดังนั้นถ้ามีการสนับสนุนอย่าง จริงจัง ก็จะเป็นโอกาสให้กับเกษตรกร เพื่อยกระดับการผลิตเข้าสู่มาตรฐาน ความยั่งยืน ส่งผลให้เกิดการยอมรับจาก นานาชาติประเทศเพิ่มมากขึ้น	มาตรฐานค่อนข้างใหม่สำหรับเกษตรกร ที่ยังไม่คุ้นเคยกับมาตรฐาน อาจทำให้ การปฏิบัติมองแล้วยุ่งยาก และผู้ที่ ส่งเสริมเกษตรกรนั้นจะต้องมีองค์ ความรู้ที่ถูกต้อง ชัดเจน สามารถชี้ให้ เกษตรกรได้เห็นถึงโอกาสและประโยชน์ ในการเข้าสู่ระบบมาตรฐาน มิเช่นนั้นจะ ทำให้เกษตรกรมีความเข้าใจที่ผิด และ ยากในการดำเนินการ

ปัจจัย	จุดแข็ง/โอกาส	ข้อเสนอแนะ
กระบวนการเสนอขอรับบริการตรวจรับรองมาตรฐาน RSPO	1. ปัจจุบันกระบวนการขอรับรองมาตรฐาน RSPO สำหรับเกษตรกรรายย่อยนั้นได้มีการปรับให้เกษตรกรได้เห็นและรับผลประโยชน์ได้รวดเร็วขึ้น โดยการปรับรูปแบบการรับรองแบบเป็นขั้นตอนหรือ Phase Approach ซึ่งการรับรองรูปแบบนี้เกษตรกรจะได้รับประโยชน์รวดเร็วจากการปฏิบัติตามขั้นตอนของมาตรฐาน นอกจากนี้รูปแบบการตรวจรับรองก็มีความยากและซับซ้อนที่น้อยลง 2. RSPO มีกองทุนสนับสนุนเกษตรกรรายย่อยในการสนับสนุนค่าตรวจรับรองในครั้งแรก ซึ่งเกษตรกรทุกกลุ่มสามารถยื่นข้อเสนอให้ทาง RSPO พิจารณาได้	1. เกษตรกรจำเป็นต้องมีระบบควบคุมภายในและการตรวจประเมินภายในกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ และต้องมีผู้ที่มีองค์ความรู้เรื่องการขอรับบริการรับรองคอยให้คำชี้แนะ 2. ค่าตรวจรับรองอาจจะมีราคาค่อนข้างสูงในภาพรวม ทำให้มองดูว่าแพง

3.2 แนวทางการส่งเสริมการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

จากข้อมูลที่ได้ สามารถนำมาวิเคราะห์ปัจจัยที่จะส่งผลให้การส่งเสริมการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในประเทศไทย ประกอบด้วย

3.2.1 สภาพการผลิตปาล์มน้ำมันในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการโดยเกษตรกรรายย่อยซึ่งทำการผลิตในที่ดินของตนเองหรือครอบครัว ที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดการดูแลบริหารจัดการให้เป็นไปตามข้อกำหนดของมาตรฐานการผลิตได้

3.2.2 ความร่วมมือของเกษตรกรรายย่อยในลักษณะการรวมกลุ่มการผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่ สามารถสร้างพลังในการเรียนรู้ การบริหารจัดการสวนปาล์มน้ำมัน การควบคุมกำกับการผลิตของสมาชิกให้บรรลุมาตรฐานตามข้อตกลงได้

3.2.3 ความร่วมมือของผู้ประกอบการในห่วงโซ่อุปทานการผลิตน้ำมันปาล์ม ที่เชื่อมโยงการผลิตปาล์มน้ำมันจากเกษตรกรผู้ผลิต แรงงานผู้รับจ้าง ผู้จัดการปัจจัยการผลิต ไปจนถึงผู้รับซื้อและแปรรูปเป็นน้ำมันปาล์มที่ได้มาตรฐานเพื่อส่งมอบไปยังผู้บริโภคปลายทาง

3.2.4 การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่เกษตรกร เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตไปสู่การผลิตตามมาตรฐานนั้น ผู้ที่ส่งเสริมเกษตรกรนั้นจะต้องมีองค์ความรู้ที่ถูกต้อง ชัดเจน สามารถชี้ให้เกษตรกรได้เห็นถึงโอกาสและประโยชน์ในการเข้าสู่ระบบมาตรฐาน ซึ่งหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาความรู้เกษตรกรรายย่อยปาล์มน้ำมันไทย (Thailand Oil Palm Smallholder Academy หรือ TOPSA) นั้น มีความครอบคลุมในเนื้อหาสาระที่เป็นมาตรฐานสากล และผ่านการประเมินจากผู้เกี่ยวข้องในบริบทของสภาพแวดล้อมในประเทศไทย สอดคล้องกับความคิดเห็นของเกษตรกรในการนำไปพัฒนาเกษตรกรให้เป็นวิทยากรเพื่อแนะนำหรือเป็นที่เลี้ยงของกลุ่มต่อไป

3.2.5 การเสนอขอรับการตรวจรับรองมาตรฐาน RSPO แม้ในปัจจุบันค่าใช้จ่ายจะยังมีราคาค่อนข้างสูง แต่มาตรฐาน RSPO สำหรับเกษตรกรรายย่อยนั้นได้มีการปรับให้เกษตรกรได้เห็นและรับผลประโยชน์ได้รวดเร็วขึ้น โดยการปรับรูปแบบการรับรองแบบเป็นขั้นตอนหรือ Phase Approach ซึ่งการรับรองรูปแบบนี้เกษตรกรจะได้รับประโยชน์รวดเร็วจากการปฏิบัติตามขั้นตอนของมาตรฐาน และการเชื่อมโยงรวมกันเป็นเครือข่ายของกลุ่มเกษตรกรร่วมกับผู้ประกอบการ จะเป็นแนวทางในการขยายเครือข่ายได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งการมีกลุ่มและเครือข่ายการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืนขนาดใหญ่ จะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการตรวจรับรอง

3.2.6 การสื่อสารสร้างความเข้าใจให้เกิดเป้าหมายเดียวกันจากผู้บริโภคที่อาจเป็นลูกค้าในต่างประเทศที่เป็นต้นทางในการกำหนดมาตรฐาน ย้อนกลับมาถึงเกษตรกรผู้ผลิตว่าการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ไม่ได้เป็นเพียงข้อกีดกันทางการค้าแต่เป็นเหตุผลในการสร้างสรรค์ผลผลิตที่มีคุณภาพและรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมเพื่ออนาคต ไปพร้อมกัน ซึ่งเป็นเหตุผลในการที่ทุกภาคส่วนต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากกระบวนการผลิตตามมาตรฐานดังกล่าว

3.2.7 ความร่วมมือระหว่างประเทศไทย กับองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน (GIZ) ในการจัดทำโครงการการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Sustainable and Climate-friendly Palm Oil Production and Procurement Project in Thailand) โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ธรรมชาติและความปลอดภัยของเยอรมัน (Federal Ministry of Environment, Nature Conservation, and Nuclear Safety) เป็นโอกาสในการพัฒนาการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มของประเทศไทยตามมาตรฐานสากล และเป็นช่องทางในการสื่อสาร ให้เห็นถึงความตั้งใจของประเทศไทยที่จะเป็นหนึ่งในประเทศที่ทำการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้เป็นที่ยอมรับของตลาดในระดับสากล

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

4.1.1 ความคิดเห็นของเกษตรกรและผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

4.1.1.1 ความคิดเห็นของเกษตรกรและโรงงาน

1) ความคิดเห็นของกลุ่มเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมัน อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ และเครือข่าย และโรงงาน พบว่าเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ส่วนหนึ่งมีประสบการณ์ในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน และผ่านการขอรับรองมาตรฐาน RSPO ในฐานะสมาชิกของโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มมาก่อน โดยมีประเด็นความคิดเห็นดังนี้

– ปัญหาของเกษตรกร คือเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นรายย่อย มีพื้นที่และผลผลิตไม่มาก ส่วนใหญ่จึงขายผลผลิตผ่านผู้รวบรวม (ลานเท) ขาดพลังในการเข้าถึงความรู้รวมถึงขาดแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติ หลักเกณฑ์หรือข้อปฏิบัติตามมาตรฐานบางประการยังเป็นสิ่งที่เกษตรกรรายย่อยไม่คุ้นชิน หรือยากต่อการปฏิบัติ เช่น การจดบันทึก การแสดงเอกสารสิทธิ์การใช้ที่ดิน การจัดการสวนปาล์มน้ำมัน เกษตรกรยังต้องพึ่งพาแรงงานภายนอก ซึ่งต้องมีการควบคุมและบริหารจัดการอย่างใกล้ชิดเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด และการขอรับการตรวจรับรองมาตรฐาน RSPO มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง เกษตรกรรายย่อย ไม่สามารถจ่ายได้

– แนวทางแก้ไขปัญหาคือการรวมกลุ่มเป็นแปลงใหญ่จะสามารถสร้างพลังในการบริหารจัดการที่คุ้มค่าในแง่ต่าง ๆ รวมทั้งจะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในเรื่องขององค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง และเรื่องอื่น ๆ

– การเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตปาล์มน้ำมันสู่ตลาดมาตรฐานน้ำมันปาล์ม นั้น โรงสกัดน้ำมันปาล์ม มีความต้องการที่ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน มีความสุขแก่และให้เปอร์เซ็นต์น้ำมันสูง ซึ่งผลผลิตที่ได้จากเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิต ย่อมเป็นที่ยืนยันได้ว่าโรงงานจะได้รับผลผลิตที่มีคุณภาพ และในขณะเดียวกันทางบริษัทก็ได้รับข้อเสนอจากผู้รับซื้อน้ำมันปาล์มไปแปรรูปเป็นสินค้าปลายน้ำสู่ผู้บริโภค ในการส่งมอบน้ำมันปาล์มที่ผลิตจากสวนปาล์มน้ำมันที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน RSPO เพื่อจำหน่ายเช่นเดียวกัน แต่ในปัจจุบันยังมีเกษตรกรที่เข้าสู่ระบบการผลิตตามมาตรฐาน RSPO จำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการที่เพิ่มมากขึ้น

- ข้อเสนอจากที่ผู้ประกอบการคือ โรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม จะร่วมเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงในการขับเคลื่อนการผลิตปาล์มน้ำมัน เกษตรกรเป้าหมายที่จะเข้าสู่ระบบการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน นั้น หากเป็นเกษตรกรแปลงใหญ่ที่รัฐให้การสนับสนุนในการรวมกลุ่มและให้ความรู้อย่างทั่วถึงอยู่แล้ว จะส่งผลให้การเข้าสู่กระบวนการรับรองได้ง่ายและรวดเร็วมากขึ้น

2) ความคิดเห็นของกลุ่มเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมัน ตำบลปะกาฮ้าย อำเภอนือคลอง และโรงงาน จังหวัดกระบี่ พบว่าเป็นเกษตรกรที่เพิ่งรวมตัวเป็นแปลงใหญ่ และไม่มีใครเคยได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน : RSPO โดยมีประเด็นความคิดเห็นดังนี้

- ความคิดเห็นของโรงงาน คือ เกษตรกรเป้าหมายที่จะเข้าสู่ระบบการผลิตตามมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน: RSPO หากเป็นเกษตรกรที่มีการรวมตัวเป็นแปลงใหญ่ได้แล้ว เป็นโอกาสของโรงงานที่ดึงเกษตรกรกลุ่มนี้จะเข้าร่วมเป็นกลุ่มสมาชิก และสามารถขยายเครือข่ายได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็วยิ่งขึ้น สำหรับความยากง่ายในการเข้าสู่กระบวนการรับรอง นั้น โรงงานระบุว่าเกษตรกรประเทศไทยนั้นสามารถปฏิบัติตามระเบียบและหลักเกณฑ์มาตรฐาน RSPO ได้ง่ายกว่า เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ

- ความคิดเห็นของเกษตรกร ได้ให้ความเห็นว่า เนื่องจากยังไม่เคยเข้าสู่กระบวนการเข้าสู่ระบบการผลิตตามมาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน: RSPO แต่เห็นด้วยในเบื้องต้น โดยการรวมกลุ่มกันในรูปแบบแปลงใหญ่จะเป็นจุดเริ่มต้นในการยกระดับการพัฒนาการผลิตของตนเอง และการได้โอกาสในการเชื่อมโยงกับโรงงานผู้รับซื้อผลผลิตโดยตรง ผ่านการทำข้อตกลงความร่วมมือกับโรงงานในการผลิตปาล์มน้ำมันคุณภาพ ซึ่งในขั้นต้นกลุ่มนี้ได้รับการสนับสนุนจากโรงงานแล้ว ได้แก่ การได้ราคาซื้อผลผลิตปาล์มน้ำมันราคาพิเศษ สามารถซื้อปุ๋ยเคมีจากโรงงานในราคาถูกกว่าท้องตลาด และได้รับความรู้เกี่ยวกับการผลิตปาล์มน้ำมัน ทั้งนี้เกษตรกรได้สมัครเข้าร่วมโครงการ และได้คัดเลือกสมาชิกของกลุ่มเป็นตัวแทนเพื่อพัฒนาเป็นวิทยากรเกษตรกร

4.1.12 ความคิดเห็นจากผู้จัดการภาคสนามของโครงการฯ ซึ่งได้ให้ข้อคิดเห็นในเรื่องปัจจัยภายในและภายนอก ในประเด็นจุดแข็ง/โอกาส และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ปัจจัยภายใน ประกอบด้วยด้านกลุ่มเกษตรกรซึ่งเป็นชาวสวนปาล์มน้ำมันซึ่งเป็นพืชยืนต้น อายุยาวลงทุนสูงจำเป็นต้องดูแลเพื่อให้ผลผลิตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้านหลักสูตรการอบรม TOPSA เป็นนวัตกรรมที่มีการพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืนในระดับเกษตรกร ด้านการพัฒนาวิทยากร ที่เพิ่มมากขึ้นไม่ว่าจะระดับผู้นำเกษตรกรหรือเจ้าหน้าที่ หรือแม้แต่องค์กรพัฒนาและภาคเอกชน กลุ่มวิทยากรเหล่านี้ก็จะช่วยขับเคลื่อนองค์ความรู้ที่ถูกต้องสู่เกษตรกรได้รวดเร็วและเพิ่มมากขึ้น ด้านการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตปาล์มน้ำมันสู่ตลาดมาตรฐานน้ำมันปาล์มเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก ที่ทางทุกภาคส่วนเอง

ต้องช่วยกันขับเคลื่อน และต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อจะยกระดับการผลิตทั้งระบบ และด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นแนวทางสนับสนุนเกษตรกรในรูปแบบกลุ่ม ให้มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบและผลิตสินค้าในปริมาณที่มากพอจะเป็นแรงจูงใจให้ผู้ซื้อได้ เป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่ดี ที่เกษตรกรสามารถช่วยกันวางแผน บริหาร และสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกรกันเอง

2) ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วยด้านมาตรฐาน RSPO ซึ่งเป็นมาตรฐานเกี่ยวกับปาล์มน้ำมันที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดในโลก ดังนั้นถ้ามีการสนับสนุนอย่างจริงจัง ก็จะเป็นโอกาสให้กับเกษตรกรเพื่อยกระดับการผลิตเข้าสู่มาตรฐานความยั่งยืน ส่งผลให้เกิดการยอมรับจากนานาชาติประเทศเพิ่มมากขึ้น และด้านกระบวนการเสนอขอรับการตรวจรับรองมาตรฐาน RSPO สำหรับเกษตรกรรายย่อยนั้นได้มีการปรับให้เกษตรกรได้เห็นและรับผลประโยชน์ได้รวดเร็วขึ้น โดยการปรับรูปแบบการรับรองแบบเป็นขั้นตอนหรือ Phase Approach ซึ่งการรับรองรูปแบบนี้เกษตรกรจะได้รับประโยชน์รวดเร็วจากการปฏิบัติตามขั้นตอนของมาตรฐาน แต่เกษตรกรจำเป็นต้องมีระบบควบคุมภายในและการตรวจประเมินภายในในกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ และต้องมีผู้ที่มีองค์ความรู้เรื่องการขอรับการรับรองคอยให้คำชี้แนะ

4.1.2 แนวทางการส่งเสริมการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

1) สภาพการผลิตปาล์มน้ำมันในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการโดยเกษตรกรรายย่อยที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดการดูแลบริหารจัดการให้เป็นไปตามข้อกำหนดของมาตรฐานการผลิตได้

2) การรวมกลุ่มการผลิตของเกษตรกรรายย่อยในรูปแบบแปลงใหญ่ สามารถสร้างพลังในการเรียนรู้ การบริหารจัดการสวนปาล์มน้ำมัน การควบคุมกำกับการผลิตของสมาชิกให้บรรลุมาตรฐานตามข้อตกลงได้

3) ความร่วมมือของผู้ประกอบการในห่วงโซ่อุปทานการผลิตน้ำมันปาล์มที่เชื่อมโยงการผลิตปาล์มน้ำมันจากเกษตรกรผู้ผลิต แรงงานผู้รับจ้าง ผู้จัดหาปัจจัยการผลิต ไปจนถึงผู้รับซื้อและแปรรูปเป็นน้ำมันปาล์มที่ได้มาตรฐานเพื่อส่งมอบไปยังผู้บริโภคปลายทาง

4) การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่เกษตรกร เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตไปสู่การผลิตตามมาตรฐานนั้น ผู้ที่ส่งเสริมเกษตรกรจะต้องมีองค์ความรู้ที่ถูกต้องชัดเจน สามารถชี้ให้เกษตรกรได้เห็นถึงโอกาสและประโยชน์ในการเข้าสู่ระบบมาตรฐาน ซึ่งหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาความรู้เกษตรกรรายย่อยปาล์มน้ำมันไทย (TOPSA) มีความครอบคลุมในเนื้อหาสาระที่เป็นมาตรฐานสากล และผ่านการประเมินจากผู้เกี่ยวข้องในบริบทของสภาพแวดล้อมในประเทศไทย

สอดคล้องกับความคิดเห็นของเกษตรกรในการนำไปพัฒนาเกษตรกรให้เป็นวิทยากรเพื่อแนะนำ หรือเป็นที่เลี้ยงของกลุ่มต่อไป

5) การเสนอขอรับการตรวจรับรองมาตรฐาน RSPO แม้ในปัจจุบันค่าใช้จ่ายจะยังมีราคาค่อนข้างสูง แต่มาตรฐาน RSPO สำหรับเกษตรกรรายย่อย ได้มีการปรับให้เกษตรกรได้เห็นและรับผลประโยชน์ได้รวดเร็วขึ้น โดยการปรับรูปแบบการรับรองแบบเป็นขั้นตอนหรือ Phase Approach ซึ่งเกษตรกรจะได้รับประโยชน์รวดเร็วจากการปฏิบัติตามขั้นตอนของมาตรฐาน และการเชื่อมโยงรวมกันเป็นเครือข่ายของกลุ่มเกษตรกรร่วมกับผู้ประกอบการ จะเป็นแนวทางในการขยายเครือข่ายได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งการมีกลุ่มและเครือข่ายการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืนขนาดใหญ่ จะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการตรวจรับรอง

6) การสื่อสารสร้างความเข้าใจให้เกิดเป้าหมายเดียวกันจากผู้บริโภค ที่อาจเป็นลูกค้าในต่างประเทศที่เป็นต้นทางในการกำหนดมาตรฐาน ย้อนกลับมาถึงเกษตรกรผู้ผลิตว่า การผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ไม่ได้เป็นเพียงข้อกีดกันทางการค้า แต่เป็นเหตุผลในการสร้างสรรค์ผลผลิตที่มีคุณภาพ และรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม เพื่ออนาคตไปพร้อมกัน ซึ่งเป็นเหตุผลในการที่ทุกภาคส่วนต้องรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากกระบวนการผลิตตามมาตรฐานดังกล่าว

7) ความร่วมมือระหว่างประเทศไทย กับองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน (GIZ) ในการจัดทำโครงการการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Sustainable and Climate-friendly Palm Oil Production and Procurement Project in Thailand) เป็นโอกาสในการพัฒนาการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มของประเทศไทยตามมาตรฐานสากล และเป็นช่องทางในการสื่อสารให้เห็นถึงความตั้งใจของประเทศไทย ที่จะเป็นหนึ่งในประเทศที่ทำการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ให้เป็นที่ยอมรับของตลาดในระดับสากล

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงการต่างประเทศ นำข้อมูลและข้อเท็จจริงถึงสภาพการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มของประเทศไทย ที่มีความแตกต่างกับประเทศผู้ผลิตรายใหญ่อื่น ๆ และสื่อสารให้เห็นถึงความตั้งใจของประเทศไทยที่จะเป็นหนึ่งในประเทศที่ทำการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ให้เป็นที่ยอมรับของตลาดในระดับสากล

2) การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศไทย กับองค์กรความร่วมมือต่าง ๆ ในการพัฒนาองค์ความรู้หรือนวัตกรรมให้เกิดการพัฒนาอย่างจริงจัง ควรเน้นหนักในเรื่องของการสร้างความรู้ความเข้าใจในบริบทของประเทศไทย และการมีส่วนร่วมของชุมชนตลอดจนผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับ

3) การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ภายใต้การกำกับเชิงนโยบาย ตามแผนพัฒนาการเกษตรระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) ในการขับเคลื่อนให้เกิดการปรับระบบการผลิตของเกษตรกรเข้าสู่ตลาดมาตรฐานน้ำมันปาล์ม เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนในประเทศไทย จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมากที่ทุกภาคส่วน ตั้งแต่เกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมัน ผู้รวบรวมผลผลิต (ลานเท) โรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม โรงงานแปรรูปน้ำมันปาล์ม ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการนโยบายปาล์มแห่งชาติ (กนป.) ต้องช่วยกันขับเคลื่อน และต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อจะยกระดับการผลิตทั้งระบบ

4) ควรมีการขยายผลบทเรียน หรือแนวทางการพัฒนาการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มของประเทศไทยตามมาตรฐานสากล โดยเฉพาะการผลิตตามมาตรฐานยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ไปสู่การพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรอื่นๆ ที่ประเทศไทยมุ่งเน้นเป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออกทั้งในรูปแบบอาหาร หรือการผลิตวัตถุดิบเพื่อการแปรรูปเป็นสินค้าอุตสาหกรรมมูลค่าสูง เช่น ยา เคมี ชีวภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มโอกาสในการแข่งขัน และป้องกันการถูกกีดกันทางการค้า ที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น

4.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

การดำเนินการโครงการการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในบริบทประเทศไทย ควรมีการดำเนินการ ดังนี้

1) สร้างความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมหรือเชื่อมโยงภาคการผลิต จากกลุ่มเกษตรกรแรงงานผู้รับจ้าง ไปจนถึงภาคการตลาดผ่านลานเท หรือโรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม และมีการให้ข้อมูลที่ชัดเจนและรอบด้านทั้งระบบห่วงโซ่อุปทาน ให้กับผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงและผลลัพธ์ที่จะได้รับร่วมกัน จะช่วยยกระดับการขับเคลื่อนให้รวดเร็ว และขยายผลได้กว้างขวาง

2) หลักสูตรการฝึกอบรมพัฒนาความรู้เกษตรกรรายย่อยปาล์มน้ำมันไทย หรือ TOPSA ค่อนข้างมีความหลากหลายและครอบคลุมหลายองค์ประกอบ ผู้ใช้จำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมและชี้แจงก่อนนำไปใช้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3) การพัฒนาวิทยากร ต้องได้รับการฝึกอบรมและถ่ายทอดไปยังเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความชำนาญและมีความรู้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้จะต้องมีการควบคุมติดตามการดำเนินงานของวิทยากรอย่างใกล้ชิด เพื่อช่วยในการแก้ไขและพัฒนาวิทยากรให้มีความเป็นมืออาชีพมากยิ่งขึ้น

4) การส่งเสริมให้เกษตรกรปฏิบัติตามมาตรฐาน RSPO สำหรับเกษตรกรรายย่อย ผู้ที่ส่งเสริมเกษตรกรจะต้องมีองค์ความรู้ที่ถูกต้อง ชัดเจน สามารถชี้ให้เห็นถึงโอกาสและประโยชน์ในการเข้าสู่ระบบมาตรฐาน มิเช่นนั้นจะทำให้เกษตรกรมีความเข้าใจที่ผิด และยากในการดำเนินการ

5) จำเป็นต้องมีระบบควบคุมภายในและการตรวจประเมินภายในกลุ่มเกษตรกร อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องมีผู้ที่มีองค์ความรู้เรื่องการขอรับการรับรองคอยให้คำชี้แนะ

6) นำเทคโนโลยีหรือเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดบันทึกข้อมูล สำหรับเกษตรกร และเชื่อมโยงกับระบบการรับซื้อผลผลิตของโรงงานเพื่อให้การติดตามประเมินผล ตรวจสอบย้อนกลับได้ตลอดห่วงโซ่การผลิต และนำไปสู่การเสนอขอรับการรับรองได้สะดวก และรวดเร็วยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

หนังสือ/เอกสาร

- กรมส่งเสริมการเกษตร. คู่มือการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (ฉบับปรับปรุง กรกฎาคม 2562). กรุงเทพมหานคร : สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562.
- คณะทำงานขับเคลื่อนโครงการ. คู่มือโครงการ การผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : เอกสารโรเนียว, 2562.
- ธิดินัย พงศ์พิริยะกิจ. มาตรฐาน RSPO สำหรับเกษตรกรรายย่อยอิสระ. ระเบียบ : สำนักงานโครงการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม, 2563.
- ธีระพงศ์ จันทนิยม. RSPO มาตรฐานการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน. สงขลา : ศูนย์วิจัยและพัฒนาการผลิตปาล์มน้ำมันคณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์.
- พวงเพชร อังวิศิษฏ์วงศ์. พัฒนาอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันไทยสู่มาตรฐาน RSPO. สงขลา : ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้, 2559.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. ยุทธศาสตร์การปฏิรูปปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มทั้งระบบ ปี 2560–2579. กรุงเทพมหานคร : เอกสารโรเนียว, 2560.

บทความในวารสาร

- สุธัญญา ทองรักษ์ สิริรัตน์ เกียรติปฐมชัย และธีระพงศ์ จันทนิยม. “การพัฒนาเกษตรกรรายย่อยแบบมีส่วนร่วมในการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเทพพิทักษ์ปาล์ม จังหวัดตรัง.” วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, ปีที่ 10, ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม–มิถุนายน 2561) : 185–199.

การสัมภาษณ์

- ธิดินัย พงศ์พิริยะกิจ. ผู้จัดการฝ่ายภาคสนาม โครงการการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม. สัมภาษณ์. 15 สิงหาคม 2563.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

การจัดตั้งและบริหารโครงการความร่วมมือ และวิธีการดำเนินโครงการ

1. การจัดตั้งและบริหารโครงการความร่วมมือ

การจัดตั้งและบริหารโครงการความร่วมมือระหว่างกรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร และ GIZ ในการดำเนินการโครงการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Sustainable and Climate-friendly Palm Oil Production and Procurement Project in Thailand) ได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตรในการจัดตั้งสำนักงานโครงการ ณ อาคารสำนักงานเกษตรอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ มีการบริหารจัดการโครงการประกอบด้วย

- 1) โครงสร้างการบริหารโครงการ
- 2) แผนปฏิบัติงาน

รายละเอียด ดังนี้

1.1 โครงสร้างการบริหารโครงการ

1.1.1 คณะกรรมการบริหารโครงการ (Project Steering Committee) จัดตั้งขึ้นเพื่อติดตามดูแลการบริหารโครงการ ให้ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นต่อคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการและคณะอนุกรรมการด้านต่าง ๆ ในการกำหนดและ/หรือปรับปรุงแนวทางนโยบายและแผนปฏิบัติงานของโครงการ เพื่อให้การดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดให้การสนับสนุนความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาคีและรายงานผลการดำเนินงานโครงการต่อปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อพิจารณารายงานต่อคณะกรรมการนโยบายปาล์มแห่งชาติต่อไป

1.1.2 คณะอนุกรรมการด้านวิชาการ มีความรับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับเจ้าหน้าที่และเกษตรกร เพื่อเป็นวิทยากรมืออาชีพของโครงการ พร้อมทั้งให้คำแนะนำด้านวิชาการ ติดตาม ประเมินผล และจัดทำรายงานผลการดำเนินโครงการด้านวิชาการ ศึกษาวิจัยพัฒนาแนวทางในการลดก๊าซเรือนกระจกที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่สวนปาล์มน้ำมันในประเทศไทย และงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปถ่ายทอดสู่การส่งเสริมและขยายผลต่อไป

1.1.3 คณะอนุกรรมการด้านการส่งเสริมและฝึกอบรม มีความรับผิดชอบในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่และเกษตรกร เพื่อเป็นวิทยากรมืออาชีพของโครงการ และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ติดตาม ประเมินผล และจัดทำรายงานผลการดำเนินโครงการด้านการส่งเสริมและฝึกอบรม พร้อมทั้งจัดทำฐานข้อมูลเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

1.1.4 คณะทำงานขับเคลื่อนโครงการ มีความรับผิดชอบในการขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมตามแผนปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุตามแผนงานและวัตถุประสงค์ของโครงการ รวมทั้งติดตาม

ประเมินผล จัดทำรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานในภาพรวม และสรุปผลการดำเนินงานโครงการ เสนอต่อดัชนีกรรมการบริหารโครงการ

1.2 แผนปฏิบัติงานโครงการ มีระยะเวลาการดำเนินงาน 4 ปี ตั้งแต่ปี 2562–2565 ประกอบด้วย

1.2.1 การจัดตั้งโครงการความร่วมมือ

1) จัดเตรียมความร่วมมือระหว่าง GIZ กรมส่งเสริมการเกษตร และกรมวิชาการเกษตร (เอกสารแนบ ตามภาคผนวก ข)

2) การเปิดตัวโครงการฯ GIZ ร่วมกับกรมส่งเสริมการเกษตร และกรมวิชาการเกษตร เพื่อชี้แจงภาพรวมโครงการฯ วัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินโครงการให้กับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน

3) จัดตั้งสำนักงานโครงการ โดยมีเป้าหมายดำเนินงานใน 3 จังหวัด คือ จังหวัดชุมพร จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดกระบี่

1.2.2 การจัดตั้งโครงสร้างการบริหารโครงการ

1.2.3 การจัดทำแผนปฏิบัติงานโครงการ เพื่อการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วมกับผู้ปฏิบัติงานทุกระดับให้เหมาะสมกับพื้นที่

1.2.4 การสัมมนาชี้แจงโครงการฯ เป็นการประชาสัมพันธ์และแจ้งถึงโครงการฯ ความร่วมมือที่จะเกิดขึ้นให้กับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ของโครงการฯ

1.2.5 การคัดเลือกกลุ่มเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ

1.2.6 การคัดเลือกวิทยากรโครงการฯ

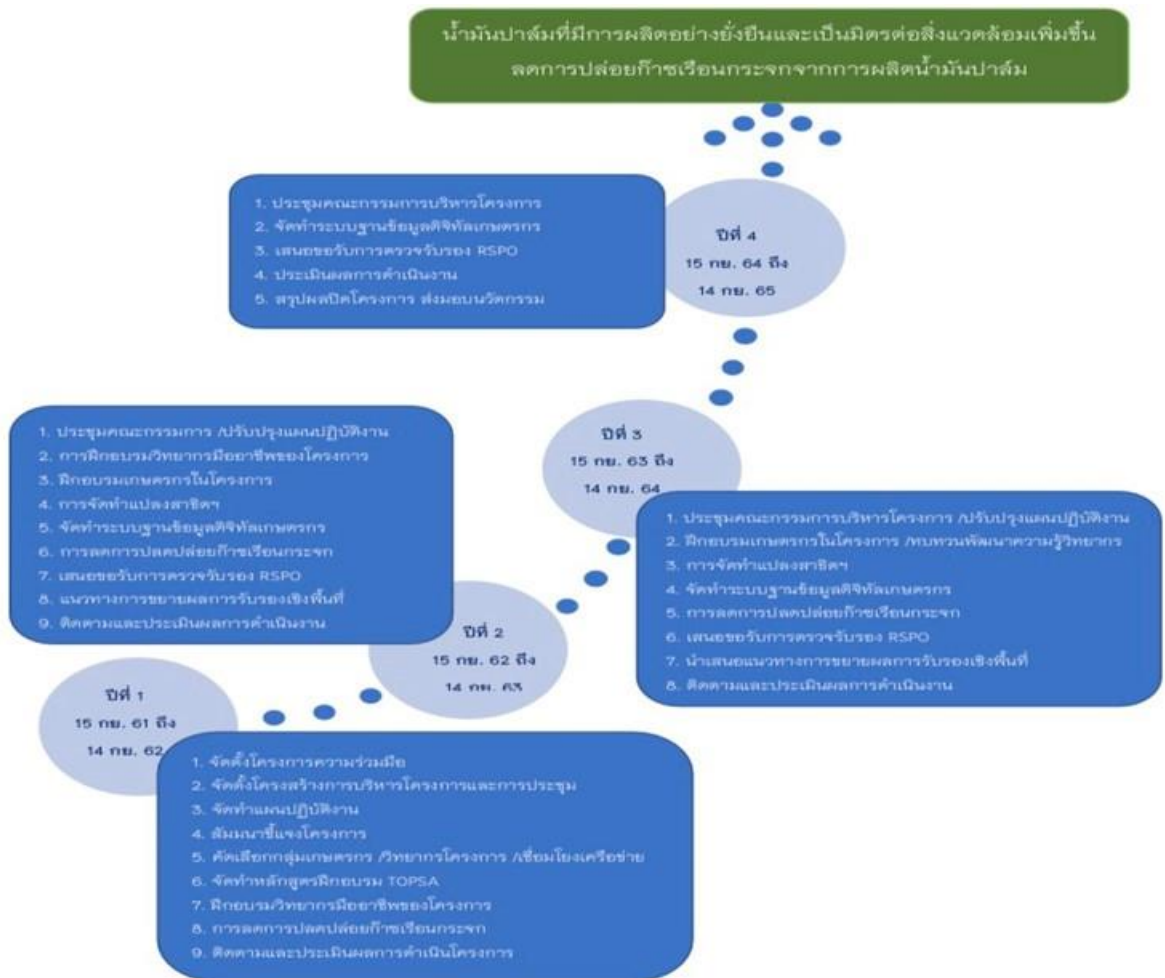
1.2.7 การเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตปาล์มน้ำมันสู่ตลาดมาตรฐานน้ำมันปาล์ม

1.2.8 การจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาความรู้เกษตรกรรายย่อยปาล์มน้ำมันไทย (Thailand Oil Palm Smallholder Academy หรือ TOPSA)

1.2.9 การฝึกอบรมวิทยากรมืออาชีพของโครงการฯ

1.2.10 การศึกษามาตรการการลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกโครงการฯ ได้มอบหมายให้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นผู้รับผิดชอบ

1.2.11 การติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการฯ

ภาพที่ 1 แผนปฏิบัติงานโครงการ

ที่มา : คณะทำงานขับเคลื่อนโครงการ (2562)

2. วิธีการดำเนินโครงการ

วิธีการดำเนินงานโครงการ ประกอบไปด้วยเนื้อหา

- 1) การคัดเลือกเกษตรกรและวิทยากร
- 2) การจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาความรู้เกษตรกร
- 3) การสัมมนาและการฝึกอบรมวิทยากร
- 4) การจัดทำแปลงสาธิต
- 5) การเชื่อมโยงเครือข่าย
- 6) การเสนอขอรับรองมาตรฐาน RSPO

2.1 การคัดเลือกเกษตรกรวิทยากร

2.2.1 การคัดเลือกเกษตรกร การดำเนินงานโครงการเน้นถึงการส่งเสริมกิจกรรมภายใต้ต้นนโยบายการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งมีการดำเนินการอยู่แล้วโดยการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการครั้งนี้ มีเป้าหมายเป็นเกษตรกรที่รวมกลุ่มเป็นกลุ่มแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ภายใต้ความรับผิดชอบของกรมส่งเสริมการเกษตร จากการประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่ของแต่ละจังหวัดก็ได้ลงความเห็นตรงกันว่าให้กลุ่มแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมันทุกกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ ดังนี้

- จังหวัดชุมพร จำนวน 24 กลุ่ม
- จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 25 กลุ่ม
- จังหวัดกระบี่ จำนวน 15 กลุ่ม

2.1.2 การคัดเลือกวิทยากรโครงการบุคคลที่จะเข้ามาเป็นวิทยากรโครงการ จะมีความสำคัญอย่างมากที่จะทำให้โครงการประสบความสำเร็จและเกษตรกรเป้าหมายได้รับองค์ความรู้และไปปรับใช้ได้อย่างถูกต้อง ดังนั้น โครงการจึงมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรในพื้นที่ ได้แก่ เกษตรกรเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ให้มีความสามารถเป็นวิทยากรมืออาชีพ เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกร สามารถผลิตปาล์มน้ำมันได้อย่างยั่งยืน โดยคุณสมบัติที่เหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นวิทยากรมืออาชีพที่ทำการคัดเลือกมีดังต่อไปนี้

- มีความรอบรู้ด้านเกษตรกรรม
- เป็นตัวของตัวเอง
- เสียสละเพื่อส่วนรวม และมีเวลา
- สามารถบริหารจัดการเวลาได้เป็นอย่างดี
- มีจิตสาธารณะ ขยัน อดทน และมีความคิดสร้างสรรค์
- มีการติดตามข่าวสารต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ
- มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี
- มีบุคลิกภาพที่ดี คล่องแคล่วว่องไว และมีปฏิภาณ ไหวพริบ
- มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
- มีความซื่อสัตย์ สุจริต ต่ออาชีพของตนเองและสมาชิกในกลุ่ม
- มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสารหรือการถ่ายทอดองค์ความรู้
- มีความรู้ความสามารถในเรื่องของ RSPO
- มีองค์ความรู้ และกระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ
- รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกภายในกลุ่ม
- แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี
- มีความพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่
- มีความตั้งใจและมุ่งมั่นในการเป็นวิทยากรที่ดี
- มีความเป็นผู้นำและกล้าแสดงออก

โดยมีแนวทางการคัดเลือกวิทยากรโครงการดำเนินการดังนี้

- 1) การประชุมคณะกรรมการและประธานกลุ่มแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน
  - 1.1) ชี้แจงโครงการเพื่อให้คณะกรรมการและประธานแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมันได้ทราบถึงการดำเนินโครงการ และคุณสมบัติของวิทยากรที่จะเข้าร่วมฝึกอบรมกับโครงการ
  - 1.2) กลุ่มแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมันพิจารณาและเสนอชื่อเกษตรกรที่มีคุณสมบัติของวิทยากรตามที่ได้กำหนดไว้ให้สำนักงานเกษตรจังหวัดแต่ละจังหวัด
  - 1.3) สำนักงานเกษตรจังหวัดรวบรวมรายชื่อของเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือก จากกลุ่มแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน และเพิ่มเติมรายชื่อเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรอำเภอจัดส่งให้ผู้ประสานงาน GIZ จังหวัดกระบี่
- 2) การพัฒนาทักษะการเป็นวิทยากร จัดอบรมเกษตรกรและเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรอำเภอ เพื่อพัฒนาทักษะการเป็นวิทยากร ซึ่งการเป็นวิทยากรที่ดีนั้น นอกจากจะมีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและสาขาที่ถนัดแล้ว เทคนิคในการถ่ายทอดหรือการสื่อสารนั้นก็เป็นที่ทักษะที่มีความจำเป็นเช่นเดียวกัน เพราะจะมีบทบาทในการสร้างความเข้าใจให้ผู้รับการฝึกอบรมได้เข้าถึงเนื้อหา และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเข้าใจ ในปัจจุบันวิทยากรส่วนใหญ่จะได้รับการฝึกอบรมด้านเนื้อหาที่เป็นด้านวิชาการไม่ได้เน้นด้านเทคนิคหรือทักษะมากเท่าใดนัก ส่งผลให้การถ่ายทอดองค์ความรู้ไม่ได้ประสิทธิภาพเท่าที่ควร โครงการจึงจัดให้มีการพัฒนาทักษะการเป็นวิทยากร

2.2 การจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาความรู้เกษตรกร

จากเป้าหมายโครงการที่เน้นส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับการรับรองการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืนตามกรอบมาตรฐาน RSPO ดังนั้น ในการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาความรู้เกษตรกรรายย่อยปาล์มน้ำมันไทย (Thailand Oil Palm Smallholder Academy หรือ TOPSA) เพื่ออบรมวิทยากร และเกษตรกรในโครงการ คณะอนุกรรมการด้านวิชาการได้พิจารณาและนำหลักการและเกณฑ์กำหนดของมาตรฐานเกษตรกรรายย่อยของมาตรฐาน RSPO มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว เพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินการฝึกอบรมสอดคล้องกับมาตรฐาน RSPO ตั้งแต่เริ่มต้นตลอดจนการพัฒนาสื่อการสอนอย่างเหมาะสม เพื่อให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพประกอบด้วย

2.2.1 คณะอนุกรรมการด้านวิชาการกำหนดให้หลักสูตร TOPSA แบ่งออกเป็น 5 หลักสูตรหลักในการอบรมพัฒนาความรู้เกษตรกร ได้แก่

- 1) การจัดการกลุ่ม ว่าด้วยกระบวนการบริหารจัดการกลุ่ม แผนการปฏิบัติ และข้อมูลของกลุ่ม
- 2) การกลั่นกรอง ว่าด้วยกระบวนการผลิตและการจัดการสวนปาล์มน้ำมันในทุกขั้นตอน

3) สังคม ว่าด้วยกฎเกณฑ์กติกาทางสังคม การใช้ที่ดิน แรงงาน การประเมิ
ผลกระทบต่อด้านสังคม เป็นต้น

4) สิ่งแวดล้อม ว่าด้วยระบบนิเวศน์ การพัฒนาพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันใหม่
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

5) RSPO ว่าด้วยการทำความรู้จักมาตรฐาน RSPO และการเป็นสมาชิกของ
RSPO

2.2.2 คณะอนุกรรมการด้านวิชาการ จัดทำสื่อการสอนที่เหมาะสมกับแต่ละหลักสูตร
เพื่อให้วิทยากรมืออาชีพของโครงการนำไปถ่ายทอดให้กับเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 การสัมมนาและการฝึกอบรมวิทยากร

2.3.1 การสัมมนาชี้แจงโครงการ เป็นการประชาสัมพันธ์และแจ้งถึงโครงการความร่วมมือ
ที่จะเกิดขึ้นให้กับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ของโครงการ โดยเป็นการชี้แจงเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริม
การเกษตร กรมวิชาการเกษตร และกลุ่มเกษตรกรได้เข้าใจถึงความเป็นมาของโครงการ รูปแบบ
กิจกรรม เป้าหมายของโครงการ และผลประโยชน์ที่กลุ่มเป้าหมายจะได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ
กิจกรรมจะจัดขึ้นทุกจังหวัดในพื้นที่เป้าหมายของโครงการ

2.3.2 การฝึกอบรมวิทยากรมืออาชีพของโครงการ จะดำเนินการหลังจาก
การฝึกอบรมทักษะการเป็นวิทยากร และผ่านการคัดเลือกวิทยากรมืออาชีพของโครงการเรียบร้อยแล้ว
โดยคณะอนุกรรมการด้านการส่งเสริมและฝึกอบรม เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดฝึกอบรมให้กับวิทยากร
มืออาชีพของโครงการตามหลักสูตร TOPSA ทั้ง 5 หลักสูตร โดยดำเนินการในปีที่ 1 จำนวน 1
หลักสูตร ปีที่ 2 จำนวน 4 หลักสูตร (ดำเนินการควบคู่ไปกับการเป็นวิทยากรให้กับกลุ่มแปลงใหญ่
ปาล์มน้ำมัน)

2.3.3 การฝึกอบรมเกษตรกร จะดำเนินการอบรมโดยวิทยากรมืออาชีพของโครงการ
เป็นผู้บรรยายโดย

1) คณะอนุกรรมการด้านการส่งเสริมและฝึกอบรม จัดทำแผนการอบรม
ร่วมกับสำนักงานเกษตรจังหวัด/สำนักงานเกษตรอำเภอ

2) สำนักงานเกษตรจังหวัด/สำนักงานเกษตรอำเภอ/คณะกรรมการ
กลุ่มแปลงใหญ่/GIZ/วิทยากรมืออาชีพของโครงการ จัดทำแผนการอบรมร่วมกันใน 5 หลักสูตร
หลักสูตร 1 : การจัดการกลุ่ม หลักสูตร 2 : การกสิกรรม หลักสูตร 3 : สังคม หลักสูตร 4 : สิ่งแวดล้อม
หลักสูตร 5 : RSPO

3) สำนักงานเกษตรจังหวัด/สำนักงานเกษตรอำเภอ/คณะกรรมการ
กลุ่มแปลงใหญ่/GIZ/วิทยากรโครงการจัดอบรมเกษตรกรตามแผนที่กำหนด

4) คณะกรรมการกลุ่ม โดยฝ่ายจัดการสวนจัดทำแผนและปฏิบัติตามแผนในการติดตามให้คำแนะนำการปฏิบัติตามข้อกำหนดในแต่ละหลักสูตร

2.4 การจัดทำแปลงสาธิต เป็นการจัดทำแปลงสาธิตการจัดการสวนปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้สาธิตวิธีปฏิบัติที่ดี ให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเห็นว่า จะต้องทำอย่างไร และชี้ให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการปฏิบัติที่ดี คณะอนุกรรมการด้านวิชาการจะดำเนินการออกแบบจัดสรรพื้นที่ เพื่อสาธิตวิธีการปฏิบัติที่ดีต่าง ๆ ที่โครงการต้องการจะแนะนำให้แก่เกษตรกร เช่น เทคโนโลยี การใส่ปุ๋ยอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน เป็นต้น โดยใช้พื้นที่ในศูนย์วิจัยและพัฒนาการผลิตปาล์มน้ำมันจังหวัดกระบี่เป็นแปลงสาธิต

2.5 การเชื่อมโยงเครือข่าย คือการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตปาล์มน้ำมันสู่ตลาดมาตรฐานน้ำมันปาล์ม เป็นการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมันกับบริษัทที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์ม (โรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม) ที่เป็นห่วงโซ่อุปทานต่อจากเกษตรกร โดย GIZ/สำนักงานเกษตรจังหวัด/สำนักงานเกษตรอำเภอ/กลุ่มแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมันร่วมดำเนินการ ดังนี้

2.5.1 ประชุมร่วมกันเพื่อเก็บข้อมูลเส้นทางจำหน่ายผลผลิตของกลุ่มแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมันไปยังโรงงาน

2.5.2 รวบรวมข้อมูลโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มแต่ละจังหวัด เพื่อวางแผนคัดเลือกโรงงานตามเกณฑ์การคัดเลือกโรงงาน ได้แก่ โรงงานรับกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่เป็นพันธมิตรทางการค้าในการรับซื้อผลผลิตทะลายปาล์มสดอย่างต่อเนื่อง โรงงานให้การสนับสนุนต่อกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ เพื่อส่งเสริมและจูงใจเกษตรกรในการผลิตปาล์มน้ำมันอย่างยั่งยืน โรงงานมุ่งมั่นในการขอรับการรับรองมาตรฐาน RSPO ในระบบห่วงโซ่อุปทาน

2.5.3 ประสานโรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม เพื่อนำเสนอรูปแบบการดำเนินโครงการและความร่วมมือในการพัฒนารูปแบบธุรกิจกับทางกลุ่มแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน

2.5.4 จัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างโรงงานกับกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือก

2.6 การเสนอขอรับรองการตรวจรับรองมาตรฐาน RSPO

การรับรองตามมาตรฐาน RSPO สำหรับเกษตรกรรายย่อยอิสระนั้น มีการปรับเปลี่ยนให้เกษตรกรได้รับผลประโยชน์จากการเข้าสู่ระบบมาตรฐานได้รวดเร็วขึ้น โดยการแบ่งระบบการรับรองใหม่เป็น 3 ระยะ คือ (1) ขั้นตอนเบื้องต้น (Eligibility) (2) ไมล์สโตน A และ (3) ไมล์สโตน B

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการเสนอขอรับรองการตรวจรับรองมาตรฐาน RPO

ที่มา : คณะทำงานขับเคลื่อนโครงการ (2562)

สำหรับเกษตรกรในโครงการเมื่อเข้าสู่ในปีที่ 2 ทางโครงการได้วางแผนไว้เพื่อสนับสนุนกลุ่มในขอรับการรับรองเบื้องต้นของมาตรฐาน แต่อย่างไรก็ตามทางกลุ่มจำเป็นต้องสมัครเป็นสมาชิกขององค์กร RSPO ก่อนที่จะขอรับการรับรองได้ โดยทางกลุ่มสามารถดำเนินการเพื่อสมัครสมาชิก RSPO ดังนี้

1) กลุ่มจะต้องมีการจดทะเบียนกลุ่มถูกต้องตามกฎหมาย เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น

2) กลุ่มจะต้องเตรียมเอกสารและข้อมูล เพื่อใช้ในการสมัครสมาชิก เช่น รายชื่อสมาชิกกลุ่ม พื้นที่ปลูก จำนวนแปลง แผนที่แปลง เอกสารแต่งตั้งโครงสร้างการดำเนินงานกลุ่ม เอกสารการจดทะเบียนกลุ่ม รายงานการประชุมกลุ่มและแต่งตั้งผู้จัดการกลุ่ม เป็นต้น

3) ทางโครงการจะช่วยเหลือในการตรวจสอบเอกสารและยื่นเอกสารไปยังองค์กร RSPO สำหรับการสมัครสมาชิก

หลังจากที่ RSPO รับกลุ่มเป็นสมาชิกแล้ว ในขั้นตอนถัดไปกลุ่มก็สามารถดำเนินการเพื่อขอรับการตรวจประเมินเบื้องต้นได้ โดยทางโครงการจะช่วยเหลือในการประสานงานติดต่อกับบริษัท ผู้ตรวจประเมิน โดยทางกลุ่มจะต้องเตรียมเอกสารและความพร้อม ดังนี้

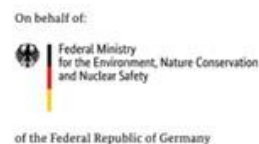
1) เอกสารในระบบการตรวจประเมินภายในกลุ่ม เช่น การตรวจประเมินภายในกลุ่ม ในขั้นตอนเบื้องต้น ฐานข้อมูลกลุ่ม ใบสมัครสมาชิกกลุ่มของเกษตรกร เอกสารสิทธิ์ เป็นต้น

2) คณะกรรมการกลุ่มต้องเตรียมความพร้อมเพื่อรับการตรวจรับรอง ในขั้นตอนเบื้องต้น โดยจะต้องศึกษาถึงมาตรฐาน RPO และระบบควบคุมภายใน

ตรวจเอกสารสมาชิกทุกรายให้สอดคล้องกับเกณฑ์กำหนดเบื้องต้น ซึ่งสมาชิกที่ผ่านทั้ง 100% ถึงจะมีสิทธิ์ได้รับการรับรองในขั้นตอนเบื้องต้น

ภาคผนวก ข.

Concept Note

Concept Note with work packages

Project collaboration on

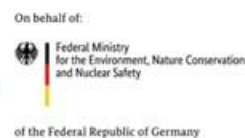
Sustainable and Climate-friendly Palm Oil Production and Procurement Project in Thailand

as of 24th October 2018

SECTION 1 VALUE PROPOSITION

The project on sustainable and climate-friendly palm oil production and procurement or การผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (called "Project" in the following) is a technical cooperation project with aims to decrease greenhouse gas emissions in oil palm production and increase ecological and social sustainability of palm oil producing countries: Indonesia and Thailand. Additionally, the Project aims to increase demand for sustainably produced palm oil in Germany by public procurement and informed consumers. The participating organizations of the Project referred to jointly as the "Participants" and individually as "Participant". The Project is funded by Federal Ministry of Environment, Nature Conservation, and Nuclear Safety (or BMU) and implemented by The Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH (or GIZ). Estimated budget of 1.17 million Euros is allocated for Project implementation in Thailand, starting from September 15th, 2018 until September 14th, 2022 (4 years).

In Thailand, the Project will upscale a successful former BMU project on smallholder certification of sustainable palm oil and support the implementing partners Department of Agricultural Extension (DOAE) and Department of Agriculture (DOA) in their plans to spread sustainable agricultural practices among smallholders. Smallholders, mills and the government will benefit from a training of the trainer programme. The Project will engage private partners (i.e. palm oil mills, palm oil processing companies) to support smallholders in achieving sustainable palm oil certification and to create a demand in the supply chain for sustainable palm oil. The Project will build up capacities for greenhouse gas mitigation and its monitoring system. By this the Project will a) develop climate-smart agricultural guidelines, b) develop a monitoring system for greenhouse gas emissions and c) recommend appropriate mitigation actions for oil palm cultivation. Furthermore, the Project will provide recommendation for policy makers to prepare an area-based certification through an existing sustainability platform.

SECTION 2 DESCRIPTION OF THE PROJECT

Introduction

Thailand is currently ranked the third largest palm oil producing country in the world. Today, more than 100 palm oil mills are registered and the area of oil palm plantations are rapidly increased up to 0.8 million ha. As a result, palm oil produced in Thailand almost tripled since 2005.

Small-scale oil palm plantations, belonging to smallholder farmers, are prevalent in Thailand, accounting for over 90% of oil palm area in Thailand. These smallholder farmers typically have limited knowledge on best management practices, lack access to good quality seedlings and have insufficient credits to supply the right amount of fertilizers. These limitations result in a relatively low quality and yields of FFB in Thailand. Using poor quality FFB is ineffective in producing palm oil, which contributes to a low oil extraction rate and subsequently increase waste generation in the palm oil mills.

Ministry of Agriculture and Cooperatives (MOAC) has set the 20-year Agricultural Development Plan (2017-2038) to promote sustainable agriculture development in Thailand. To fulfill the plan, "Big Farm Cultivation Scheme", which is led by DOAE, has been used as important tools to unlock the Thai smallholder's potentials and improve the livelihood of farmers by 1) encourage farmers to cultivate crops according to land suitability (i.e. soil condition, availability of water), 2) promote organization and cooperation among farmers who cultivate the same crops in one big area, which eventually would lead to cost saving, 3) promote good agricultural practices to ensure quality of crops as well as environmental safeguard, and 4) connect farmers to the markets.

Meanwhile, a strategic plan and roadmap for the palm oil industry development have been developed for the period 2012-2026. These plans set targets to increase palm oil production (1) by expanding the oil palm area from 0.7 to 1.2 million ha, (2) by increasing the yield of fresh fruit bunches (FFB) from 19 to 22 ton/ha/year, and (3) by increasing the oil extraction rate to 20%. To do so, the "Big Farm Cultivation Scheme" is used by targeting to reach 70% of oil palm planted area (or about 100,000 oil palm farmers). Within the scheme, all participating smallholder farmers must comply with Good Agricultural Practice (GAP), developed by Department of Agriculture. In principle, GAP focuses on improving management practices, reduction of production cost, and increase of productivity. Sustainable palm oil production, however, requires not only GAP but also a consideration of social, environmental and ecological impacts. The international sustainability standard for palm oil, named Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO), is therefore considered to promote under the scheme in order to further avoid negative impacts to the environment and nearby communities as well as create a better access to the markets for farmers.

On behalf of:

of the Federal Republic of Germany

These targets, however, are difficult to achieve as due to limited budget to deliver intensive training courses for a large scale, lacking of knowledgeable officers to deliver the trainings and lack of understanding about the RSPO standard and certification. In this regards, to fulfill the current policy and plans, it is a good opportunity for the Palm oil Project to synergy the cooperation with the Thai public and private sectors in mainstreaming sustainable palm oil production.

According to Thailand National Greenhouse Gas (GHG) Inventory, about 18 percent of total GHG emissions are resulted from the agricultural sector, which makes it is the second largest contributor of the country. However, appropriate GHG mitigation measures for the agricultural sector have yet to be determined. The Project could therefore play an important role in promoting appropriate mitigation measures as well as proposing a monitoring and reporting system for the oil palm sector. At the end, the Thai palm oil sector will benefit from low carbon palm oil produced by participating farmers and mills, which could contribute the national development agenda on green growth. Moreover, information on GHG mitigation measures and the monitoring and reporting system developed under the Project could be useful for further application to other commodities.

Vision

Greenhouse gas emissions of oil palm production in Thailand are decreased whereas ecological and social sustainability of oil palm production is increased in a long-term. In addition, the Project contributes to achieving a number of national development goals in Thailand.

Scope of work

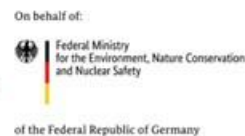
The Project implementation focuses on the promotion of sustainable and climate-friendly oil palm and palm oil production in Thailand. Meanwhile, the public procurement of sustainable and climate-friendly palm oil belongs to the Project implementation in Germany

Outcome

Demand and supply of sustainable and climate-friendly palm oil production in Thailand are increased.

Objectives

1. To integrate sustainable palm oil production in the supply chains;
2. To promote appropriate GHG mitigation measures and its supporting tools; and
3. To upscale sustainable and climate-friendly oil palm and palm oil production towards area-based approach.

SECTION 3 AREAS OF COOPERATION

In fulfilling the achievement of the project objective, areas of cooperation are the following:

Work package 1: Integration of sustainable palm oil production in the supply chains through a development of Public-Private-People Partnership

Rationale

An international sustainability standard for palm oil, named Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO) has been introduced and implemented in Thailand for a decade. The former BMU project on "Sustainable Palm Oil Production for Bioenergy" was firstly introduced the RSPO standard and successfully promoted sustainable palm oil production in the Thai palm oil industry between 2009 and 2012. This Project promoted the RSPO standard among stakeholders in the supply chains of palm oil, created a partnership to gain trust between palm oil mills and farmers, and built up farmers' capacity. About 412 supported smallholder farmers achieved the RSPO certification in 2012. The first certified independent smallholder groups in the world. Later in 2012-2015, Shell (Thailand) and Patum Vegetable Oil companies jointly implemented the Project to further promote sustainable palm oil production in Thailand. Here, the partnership development along the supply chain was adopted and replicated in a larger extent. Eventually, 785 supported farmers were certified. This indicates that the integration of sustainable palm oil production in the supply chains through a development of Public-Private-People Partnership is sensible and replicable.

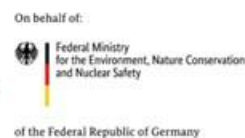
At the moment, knowledge and information on sustainable palm oil production are currently available but they are still scattered and unorganized. In addition, there are limited local extension officers to spread sustainable practices to a large number of oil palm farmers who are still lacking of knowledge and capacity to change their farming practices from conventional one toward a more sustainable manner.

Proposed work

To overcome the above mentioned challenges, the Project would therefore propose to support

1. Development of training curriculum and materials for the trainers on sustainable and climate-friendly palm oil production;
2. Establishment of a training center to operationalize the training curriculum for the trainers;
3. Capacitating prospect trainers (i.e. lead farmers, local extension officers) to be able to train oil palm smallholder farmers;

4. Development of Public-Private-People Partnership to jointly mainstream sustainable and climate-friendly palm oil production and support the oil palm smallholder farmers in changing their current practices towards a more sustainable manner; and
5. Development of digital database that can support oil palm smallholder farmers in monitoring and reporting their performance.

Work Package 2: Promotion of appropriated mitigation measures and supporting tools for monitoring and reporting

Rationale

Climate change aspect has been introduced in the Thai Agriculture for almost a decade. However, a main focus has always been for adaptation to climate change as agricultural production has been adversely affected from the climate change impacts, such as floods and droughts. Meanwhile, understanding and information on climate mitigation are still limited and insufficient. In the palm oil sector, most of GHG emissions of oil palm production are typically from N-fertilizer application as well as land conversion from high carbon stock area. Up to date, most of farmers are still lacking of knowledge on efficiency use of natural resources, including fertilizers. This indicates that there is a room for improvement on GHG mitigation. Adoption rate of GHG mitigation is usually low because of a lack of awareness on GHG mitigation among stakeholders as well as a lack of economic tools or incentives to provide a favorable condition for GHG mitigation.

Proposed work

To overcome the above mentioned challenges, the Project therefore proposes to support

1. Identification of appropriated mitigation measures for the oil palm sector;
2. Development of training materials for the trainer on GHG emissions and mitigation measures, which will be included in the training curriculum developed under Work Package 1);
3. Promotion and support the oil palm smallholder farmers in implementing appropriated mitigation measures identified under (1.) as well as to monitor and report their GHG mitigation management;
4. Support the oil palm smallholder farmers in creating an access to the voluntary market in Thailand (T-VER: Thailand Voluntary Emissions Reduction);
5. Development of MRV system for the oil palm sector based on appropriated mitigation measures identified under (1.), taking into account an alignment with the national MRV system; and
6. Documentation of policy recommendations on appropriated mitigation measures identified under (1.) and MRV system developed under (2.) for the oil palm sector

On behalf of:

of the Federal Republic of Germany

Work Package 3: Upscaling sustainable and climate-friendly palm oil production towards Area-based approach

Rationale

Previously, in the agri-business development, sustainable supply chain approach has been recognized as one success factor of sustainable agriculture production. From GIZ experience, in the smallholder context, this supply chain cooperation could however create an impact at a small scale with a relatively high transaction costs. Up to date, only a few groups of smallholder farmers and palm oil mills are certified by RSPO, producing certified sustainable palm oil about 2% of total palm oil production in Thailand.

To lower down the costs, extensively spreading sustainable practices at a large scale is important and highly required. Apparently, an area-based approach has been introduced. This approach is an integrated cooperation with a focus on inter-agency synergy and collaboration to promote sustainable agriculture production in one jurisdictional area. It is recommended that the supply chain approach should be considered in combination with the area-based approach to further promote sustainable & climate friendly practices in a wider extent, especially after the Project ends. However, strategic plans supporting area-based approach have not been concretely determined yet. It is a good opportunity for the Project to support the Thai government to improve their current policy and plans toward the area-based approach.

Proposed work

To overcome the above mentioned challenges, the Project therefore proposes to support

1. Identification of the most functional and active platform for sustainable palm oil production to promote area-based sustainable palm oil production;
2. Exploring opportunities and Documentation of policy recommendation on improving sustainable palm oil production towards area-based approach;
3. The developed policy-relevant document will be presented to the selected platforms to further continue promoting the sustainable & climate-friendly practices in a wider extent, in particular after the Project ends

SECTION 4 OPERATIONS AND CONTRIBUTIONS

All Participants intend to jointly:

1. Identify and prepare a site specific project Plan of Operation;
2. Implement priority Project activities agreed upon;
3. Support a development training curriculum and materials for the trainers and farmers;

On behalf of:

of the Federal Republic of Germany

4. Review relevant policies and recommend policy development and enhancement measures to proper agencies;
5. Conduct regular monitoring of Project activities; and
6. Organize meetings, workshops and like activities for the exchange of lesson learned from the Project implementation.

The DOAE will:

1. Designate a Project coordinator and technical focal persons at national and local levels who will be responsible for coordinating with other participant of the Project;
2. Provide a working space or local office for the Project staff in the pilot areas: Krabi, Suratthani and Chumporn. Office expenses (i.e. furniture, electricity bill and water bill) will be covered by GIZ;
3. Provide a training center in Krabi province for training the trainers and farmers in the pilot areas of the Project. Expenses of trainings will be covered by GIZ;
4. Provide technical experts to support the development of training curriculum and materials;
5. Administer the training of the trainers (i.e. local DOAE extension officials and lead farmers) and extension programs to build capacity of farmers in coordination with GIZ and other collaborating partners;
6. Jointly develop digital database for monitoring and reporting farmer's performance in the pilot areas based on existing DOAE database as agreed upon by the Participants. Expenses of database development, data collection and verification (i.e. mobile app, web-base) will be covered by GIZ;
7. Develop policy relevant document on upscaling sustainable and climate friendly palm oil production towards the area-based approach;
8. Support the Project operations in line with national strategies and plans;
9. Provide available information and documents necessary for the Project implementation and facilitate cooperation with other governmental agencies and Project partners and national and local levels;
10. Assign technical personnel to assist the Project monitoring and evaluation; and
11. Manage resources may be secured for the implementation of pertinent Project components, in accordance to this Concept Note and all applicable laws, rules and regulations.

The DOA will:

1. Designate a Project coordinator and technical focal persons at national and local levels who will be responsible for coordinating with other Participant of the Project;
2. Lead in the development of training curriculum and materials for the trainers and farmers in coordination with GIZ and other collaborating partners/experts;
3. Conduct relevant research/study to support identification of appropriated GHG mitigation measures for oil palm production;

On behalf of:

of the Federal Republic of Germany

4. Promote appropriated GHG mitigation measures to oil palm farmers in coordination with GIZ and other collaborating partners;
5. Provide technical experts to develop a draft document of MRV system for the oil palm sector (based on the digital database);
6. Develop relevant policy recommendations for decision makers on appropriated GHG mitigation measures and MRV system for the oil palm sector;
7. Administer training and extension programs to better access the Thailand Voluntary Emissions Reduction market (T-VER) in coordination with GIZ and other collaborating partners;
8. Provide available information and documents necessary for the Project implementation; and
9. Support the Project operations in line with national strategies and plans.

The GIZ will:

1. Designate a Project manager, field managers and advisors who will be responsible for Project planning, implementation, monitoring and coordination of the Project;
2. Support the development of training curriculum and materials and facilitate the conduct of training for the trainers and farmers;
3. Support the identification of appropriated GHG mitigation measures and facilitate the development of MRV system for the oil palm sector;
4. Facilitate the organizing the meetings, workshops and like activities in direct support the Project implementation and objectives;
5. Facilitate the development of Public-Private-Partnership and engage the private companies to collaborate the Project implantation with transparency and inclusive manner;
6. Coordinate with collaborating partners and other relevant agencies to support the implementation of the Project;
7. Manage operating and administrative costs associated with the processing (including Project inception and related expenses) of the German contribution to the Project;
8. Provide financial contribution for the preparation and implementation of the Project as indicated in the Plan of Operation that will be jointly developed and agreed by the Participants;
9. Assign staff to be part of the management and coordinating structure for the Project as provided under section 5 hereof.

SECTION 5 DATA USER RIGHT AND POLICY

The Participants shall ensure that any intellectual property right which may arise out of the implementing cooperation activities of the Project including data user and policy shall be protected in accordance with the current laws and regulations in the Participants' countries

On behalf of:

of the Federal Republic of Germany

and their commitments stated in international agreements, and that the Project shall include provisions regarding treatment of any intellectual property rights which may arise out. Any information gathered, data collection and database development in all formats shall not be given to any third participant without prior consent of the other Participant.

SECTION 6 PROJECT STRUCTURE AND IMPLEMENTATION

1. A National Project Steering Committee (NPSC) will be established to guide and supervise the implementation of the Project. Among its functions will be an approval of Plans of operations and related documents. The NPSC will be composed of representatives from the DOAE, DOA, GIZ, collaborating partners and relevant agencies. The NPSC will have two regular meetings and such number of ad-hoc meetings may be required per year; and
2. The NPSC will be supported by a Secretariat composed of Project staff. The Secretariat will be responsible for coordination, implementation, and monitoring of Project activities.

SECTION 7 TERM AND SET UP

The cooperation will start in November, 2018, coinciding with the beginning of the Project and will last until end of September 14th, 2022.

Following an exchange of letters between GIZ, DOAE and DOA, the Plan of Operation will be developed between the Project, DOAE and DOA.

ภาคผนวก ค.

กำหนดการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ประเด็น : การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มอย่างยั่งยืน
และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

วันที่ 15 สิงหาคม 2563 ณ พื้นที่อำเภออ่าวลึก และอำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่

โดย นางมาลินี ยุวนานนท์ ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร และคณะ

- 08.30–09.30 น. คณะออกเดินทางจาก อ.เมืองกระบี่ ถึง บริษัทเอเชียขน้ำมันปาล์ม จำกัด อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่
- 09.30–12.00 น. พบปะและสนทนากลุ่ม
– ตัวแทน บริษัทเอเชียขน้ำมันปาล์ม จำกัด
– ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน RSPO อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่
- 12.00–13.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00–14.00 น. คณะออกเดินทางจาก อำเภออ่าวลึก สู่ กลุ่มแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ตำบลปะกาสัย อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่
- 14.00–16.00 น. พบปะและสนทนากลุ่ม
– ตัวแทน บริษัทศรีเจริญปาล์มออยล์ จำกัด
– ตัวแทน กลุ่มแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน ตำบลปะกาสัย อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่
- 16.00–17.00 น. คณะเดินทางกลับที่พัก อ.เมืองกระบี่

หมายเหตุ : กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม
ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

รายชื่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

กลุ่มที่ 1 แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ และเครือข่าย

1. นายอาทร ช่างคำ	ประธานแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่
2. นางสาวพิชญา อริยะญาณ	เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน
3. นายสมประสงค์ วงศ์เมือง	เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน
4. นายประภาช ทองเจิม	เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน
5. นายเจษฎา โชติวัฒน์ศักดิ์	เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน
6. นายสำราญ ไทยทอง	เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน
7. นายเรวัตน์ ไทยทอง	เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน
8. นายจักรพงศ์ แซ่ก๊ก	เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน
9. นายสมนึก ตักเตือน	เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน
10. นายประดิษฐ์ สวัสดิ์	เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน
11. นายสิทธิภาส อุดมผลกุล	ผู้แทนโรงงาน บริษัทเอเซียนน้ำมันปาล์ม จำกัด
12. นายประวัติ สีธนะกุล	ผู้แทนโรงงาน บริษัทเอเซียนน้ำมันปาล์ม จำกัด

กลุ่มที่ 2 แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ และเครือข่าย

1. นายสุธนต์ ไชยมุต	ประธานแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมันอำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่
2. นางละม้าย เจียวก๊ก	เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน
3. นางสาวอรัญญา เอ่งฉ้วน	เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน
4. นายจำลอง เอ่งฉ้วน	เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน
5. นายสุรพงษ์ เอียนเล่ง	เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน
6. นายสมชาย เจริญพงศ์ภักดิ์	เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน
7. นายภูศิษฐ์ สุวรรณรัตน์	เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน
8. นางเจียมจิตร ปานรอด	เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน
9. นางสุวิตรา เจียวก๊ก	เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน
10. นายทวิช หล่อติดกุล	เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน
11. นายธนิต ศรีอ่อนนวล	เกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน
12. นายอุดมการ สิ้นธุ์เขาวนพงษ์	ผู้จัดการฝ่ายจัดซื้อผลผลิต บริษัทศรีเจริญปาล์มออยล์
13. นางสาวจุรี วิจิตรโสภา	ฝ่ายจัดซื้อผลผลิต บริษัทศรีเจริญปาล์มออยล์

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางมาลินี ยูวนานนท์
ประวัติการศึกษา	– วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาพืชไร่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ – วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2529–2531 นักวิชาการเผยแพร่ 3–4 กองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2531–2541 นักวิชาการเกษตร 4–5 ฝ่ายโครงการพิเศษ กองแผนงานและโครงการพิเศษ กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2541–2545 เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 5–6 ฝ่ายโครงการพิเศษ กองแผนงาน กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2545–2546 นักวิชาการเกษตร 7ว กองส่งเสริมพืชไร่ กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2546–2554 นักวิชาการเกษตร 7ว และนักวิชาการเกษตรชำนาญการ สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2554–2556 นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ กลุ่มส่งเสริมยางพาราและปาล์ม น้ำมัน สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2556–2558 หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมยางพาราและปาล์มน้ำมัน สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2558–2561 ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมยางพาราและปาล์มน้ำมัน สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์